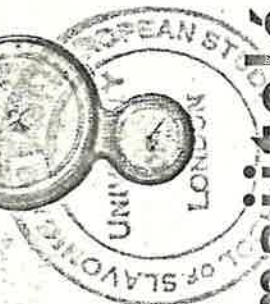
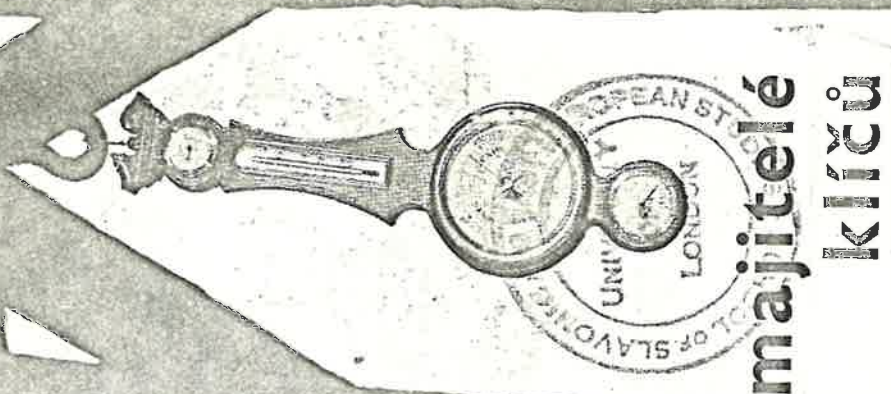

milan
kundera

majitelé
klíčů

diva o

Právo provozovat
tuto hru
zadává pouze
Československé divadelní
a literární jednatelství
Praha 2, Vyšehradská 28,
telefon 234620 a 235140.
Pořadatel je povinen
předložit žádost
o svolení k užití díla
nejpozději 4 týdny
před datem představení
u výkonného orgánu příslušného ONV
na tiskopisech
vydaných Čs. divadelním
a literárním jednatelstvím

© Milan Kundera 1962

OSOBY

JIRÍ NEČAS, asi 27 let

ALENA NEČASOVÁ, asi 20 let

KRŮTA, asi 50 let

KRŮTOVÁ, přes. 40 let

VĚRA, kolem 30ti let

DOMOVNÍK SEDLÁČEK, asi 50 let

DOMOVNICE, asi 50 let

DŮSTOJNÍK GESTAPA, střední věk

TONÍK, střední věk

PRVNÍ MUŽ

DRUHÝ MUŽ

Otomaru Krejčovi,

tvůrci první inscenace

těto hry

autor

Na scéně jsou dva pokoje*). První obývají dva mladí manželé, Jiří a Alena Nečasovi. Druhý obývá tchán s tchyní. Pokoje jsou navzájem spojeny dveřmi. Kromě toho vedou z každého pokoje dveře někým dozadu, kde lze předpokládat předstí, kuchyň, koupelnu atd. V prvním pokoji je dvougauč, zrcadlo a psací stůl s telefonem, gramofonem a spoustou knih a papírů. V druhém pokoji je jídelní stůl. Stěny obou pokojů jsou ověšeny sbírkou starožitných hodin.

Když se zvedne opona, je právě ráno, kolem půl osmé. V druhém pokoji je Krůta, žvýká, je rozespáný, ještě jen nedbale oděný, v košili a papučkách. Jebo žena stela. V prvním pokoji leží Jiří ještě na rozestlaném gauči, z něhož Alena, jebo žena, právě vstala. Zvenku otevřeným oknem zaznívají surově bubínky a píšťaly.

JIŘÍ (znechucen tím ráumsem): Svět je dotěrný. (Vstává a jde k oknu)

KRŮTA (směrem k oknu ve svém pokoji): Lumpi.

JIŘÍ (zavírá okno): Tak.

Hluč se ztiší a doléhá již jen zcela vzdáleně.

KRŮTA: Odevšad je ženou, ale patáda musí být.

JIŘÍ (vrací se do postele): Svět je našťestí jak lampa, která se dá zhasnout. (Slastně znovu uléhá) Stačí zavřít okno a zavřít oči.

KRŮTA: No nic. Jednou zas*budem maširovat my. (Pak

*) Ve většině inscenací byly pokoje vedle sebe. V brněnské inscenaci Jana Fíšera byly za sebou. Pokoj mladých manželů vpředu, pokoj rodičů vzadu.

začíná obřadně a rozvázně natabovat všechny hodiny, co visí v druhém pokoji)

JIŘÍ: Největší radost je spát. Nikoho neuznávám, ale spanek je král. Hloupé jenom je, že když člověk spí, tak o tom neví... A proto nejlepší ze všeho je nedělní ráno, člověk spí zlehka, pořád se probouzí a ví, že spí!

Alena je na začátku svých ranních úprav, je v dobré náladě, otvírá gramofon a dává na něj desku. Jiří si tobo všimne.

Alenko, nedělej rámus!

ALENA: Když je n e d ě l e, tak má být v e s e l e.

JIŘÍ: Vesele, to je tiše.

ALENA: A nedívej se na mě, když se oblíkám!

JIŘÍ: Vesele, to je dívat se, jak se oblíkáš.

Jiří se dívá se zalíbením na Alenu, která teď drží zvučkovku těsně nad gramofonovou deskou dělajíc koketně omluvný posunek.

KRŮTA (vidí, že Krůtová stojí u dveří do prvního pokoje a nasmouchá): Co je?

KRŮTOVÁ: Alena má dnes balet. Poslouchám, jestli je vzhůru.

V té chvíli položí Alena jeblu na otáčející se desku a zazní dosti bláště budba, zřejmě instrumentální tůd k bodně bandnímu, vlezlému slágru.

KRŮTA (reaguje ironicky na tenhle nápor blůku): Až moc!

KRŮTOVÁ (s jakousi trpělivskou rozčítlivostí, která je ostatně vespod veškerého jejího jednání): Pepi, co má ze svého mládí... v téhle době!... a ve Vsetíně! Copak ji nikdy neodpustíš, že to není tvá vlastní dcera? A z gramofonu se ozve bláště píseň.

MUŽSKÝ HLAS V GRAMOFONU:

Když jste svlečno, svlečna,
svléknete si ty šaty.

Šaty jsou, svlečno, jestli víte,
pro ženy, jež nás nevábí,
vy krásná ale nemusíte
přilhávat tělu hedvábí.

ŽENSKÝ HLAS V GRAMOFONU:

Jak myslíš, milý. Co by ne?
Ty šaty, ty jsou pro jiné.
A to, co je pro jiné,
to ať pomine.
Já pro radost tvých očí
i radost zrcadla
se jak rádná svlečna
vysvleču do prádla.

ALENA (se zatím obléká poskakujíc přitom do rytmu
slágru; když nyní dozněla sloka a je zas pár taktů mezi-
bry, řekne): Vidíš, ona je svlečená, a já už budu má-
lem oblečená.

JIŘÍ (leží v posteli a dívá se na ni s velkým zalíbením;
Alena je krásná, je roztomilá, je koketní, ale koketnost
je zabarvena čínsi dětským a náivním, o čem se nedá
řít, že by bylo předstírané, nanejvýše někdy poněkud
zneužívané): Rybičko, sakra, ty jsi hezká!
A slágr hned zas pokračuje.

MUŽSKÝ HLAS V GRAMOFONU:

Když jste svlečno, svlečna,
svlékněte si to prádlo.
Chcete-li dělat radost muži,
tak buďte, prosím, jako ta,
co na sobě má jenom kůži,
ten hábit, žvaný nahota.

ŽENSKÝ HLAS V GRAMOFONU:

Jak myslíš, milý. Co by ne?
To prádlo, to je pro jiné.

A to, co je pro jiné,
to ať pomine.
A protože vim dobře,
co muži pomůže,
tak se jak rádná svlečna
vysvleču do kůže.

Alena je již oblečená. Zastaví gramofon a píská si dál
melodii doznělého slágru. Jde k zrcadlu a šlechtí se,
ustavičně se vrtíc do rytmu odeznělé hudby.

JIŘÍ (dívá se na ni): Jestli je spánek král, tak tohle tělo
je římský císař. A vidět římského císaře, jak poska-
kuje ...

Zavoní telefon.

ALENA: Už mě shánějí. (Ukloni se směrem k telefonu)
Surpení, dámy.

Telefon znovu zavoní.

Milostivá se jen namaluje.

Telefon znovu zavoní a Alena teprve teď jde k němu,
zvedá sluchátko a mluví ihned, nečekaně ani, kdo se
jí ozve.

Ahoj, co je? ... (Zaražena) Ano ... Já ho zavolám.
(Podává sluchátko Jiřimu, který vyskakuje z postele)
Nějakej, mužskej ...

JIŘÍ (sluchátko u ucha): Nečas ... (Tisnivě překvapen)
Kdo! ... A teď hned? ... (Jako by se bránil nařčení)
Co mluvíš! Ptal jsem se tě jenom, jestli teď hned ...
Ano ... To já znám, ta cukárna ... tak dobře ...
ano ... (Položí sluchátko a je rozrušen)

ALENA (která ho po celou dobu zvědavě pozorovala):
Co je?

Jiří je chvíliku zamýšlen, pak se rychle rozhodne a
mizí ve dveřích, jež vedou přes předstín do koupelny.
Nechá za sebou dokořán otevřené dveře. Alena se pře-
stala zajímat o svůj zvonějšek, dívá se za Jiřim a volá
za ním

Tak co je?

JIRÍ (z koupelny): Taková záhada.

ALENA (v otevřených dveřích volá do koupelny): Jak to, záhada!

Jirí neodpovídá.

Kdo to byl?

Jirí neodpovídá.

No tak mluv! Ty mi neumíš říct, kdo to byl?

JIRÍ (z koupelny): Počkej ...

Je chvíli ticho, pak se Jirí vrací, rozčuchán, bos, v kalbotách; v chůzi si obléká košili.

ALENA: Prosím tě, kam chceš jít? ... Kam se oblíkáš?

JIRÍ: Ale něco kvůli firmě ...

ALENA: Co kvůli firmě?

JIRÍ: Nechtěl mi nic vysvětlovat ... jenom že musím hned přijít ...

ALENA: Kdo? Šéf?

JIRÍ: Nevidělas moje boty?

ALENA: Šéf?

JIRÍ: Ano ... ne ... šéf ne.

ALENA: Tak kdo? Vždyť já je všechny znám.

JIRÍ: Nerozuměl jsem dobře jménu ... asi to vůbec nebyl nikdo od firmy, to jenom předával vzkaz ...

ALENA: Ty jsi ale pořád jak malej, mohl bys už jednou vědět, že přece nemluvíš s někým, když nevíš, kdo to je. Tak se ho zeptám znovu, když nerozumím jménu, ne? Leda zas do něčeho vlezeš, víš, co říkal otec: že jsi neopatrný.

JIRÍ (rozblíží se, kde má boty): Myslím, že jsem až moc opatrný.

ALENA: Otec ti říkal, když jsi k nám přišel, že si teď musíš dát dvojnásobný pozor, že to je podmínka.

JIRÍ (klučí před gaučem, hledá pod ním boty; náhle požádá): Viš, že nemám rád, když o tom mluvíš.

ALENA: Proč bych o tom nemluvila, já můžu mluvit, o čem chci ... (Zpozoruje, že je Jirí na čtyřech) Já, ty

jsi směšnej, ty vypadáš jak štěně ... (Přiklekává si k němu a je náhle nežně šemravá) štenátko, nechod nikam, beztoho tam lejc, no ne, nelcjc, ale lílo, je tam bláto ... (Jirí si obouvá boty, Alena lítostivě) nebo mě pojd' doprovodit do balctu, beztak mě nikdy nedoprovodíš, to bych chtěla vidět, jestli bys byl tak rychle obléčnej kvůli mně ... (Vidí, že je Jirí připraven odejít) Nebo se pak nezlob, když mě bude doprovázet někdo jinej!

JIRÍ: Rybičko, hned se vrátím. Nazdar. (Obrátí se ke dveřím)

ALENA: Ty si myslíš, že když jsem před tebou nikoho neměla, že si mnou můžeš být jistej, ale - Jirí za sebou zavře dveře do předstíne.

2

Alena se vrací od nedokončené věty znovu před zradlo přebarvovat si rty, aby touto činností, zprudka prováděnou, strávila svoji rozmrzelost.

Krůtová slyšela z předstíne bouchnout dveře a jde se proto podívat do prvního pokoje.

KRŮTOVÁ (rozblíží se, zjišťuje pohledem nepřítomnost Jirího): Kam šel?

ALENA: Já nevím.

KRŮTOVÁ: Jak to, že nevíš?

ALENA: Někdo mu telefonoval.

KRŮTOVÁ: Kdo?

ALENA (čím dál neurleji): Nějakej mužskej.

KRŮTOVÁ: Broučku, tak mluv pořádně. Žena má přece právo vědět, kde je její muž.

ALENA (utrbne se): Copak já ho hlídám? Ať si dělá co chce!

KRŮTOVÁ: Co na mě křičíš?

ALENA (*křičí*): Já nekřičím!

KRŮTOVÁ: Ty jsi ale rozmazlená!

ALENA: A kdo mě rozmazlil?

KRŮTA (*natáhl již v druhé místnosti všechny botiny, jde tedy do prvního pokoje, aby v tomto obřadu pokračoval i tady*): Copak je?

KRŮTOVÁ: Jiří někam odešel a představ si, že Alena vůbec neví kam.

ALENA (*už na odchodu*): Tak já jdu!

KRŮTOVÁ: Počkej! Snídaně bude hned!

ALENA: Já nemám čas snídat.

KRŮTOVÁ: No tak to ne! To je ten největší jed, ne-
snídat a přitom ze sebe vydávat tolik energie. To bys,
broučku, dlouho nevydržela.

ALENA: Vidíš, že spěchám!

KRŮTOVÁ: Tak to sníš sama. I když v neděli se má

jist společně! (*Odběhne*)

KRŮTA (*zabývá se botinami, které jsou v prvním po-
koji*): Jestli se mi jednou podaří, aby šly zatvořit ...

ALENA (*stojí zas před zrcadlem a ošívá se*): Mně to
tady dělá fald ...

KRŮTA (*přistoupil k jedněm botinám a postrkuje jejich
ručičku dopředu*): Ony si myslí, že se můžou flákat po
ciferníku jako po korze.

ALENA: Kdybych já byla hodiny, tak bych schválně cho-
dila špatně.

KRŮTA: To věším.

ALENA: A ty šaty jsou úplně nemožný.

KRŮTA: Copak to není krásný, když ve dvanáct spustí
jak na povel všech jedenatřicet?

ALENA: Vypadám v nich tlustá.

KRŮTOVÁ (*přináší šálek čaje a rohlík*): Štíhlá žena, to
stojně není mužské gusto. A ježi

*Alena ji a dívá se přitom stále do zrcadla. Krůtová
připomíná Krůtovi*

Nezapomeň ty prapory: Sedláček mě s tím otravoval
už včera.

KRŮTA: Dej mi pokoj s domovníkem. Já ho nesnáším.

KRŮTOVÁ: A já ho snad, Pepi, snáším?

KRŮTA: Kdyby se mohl přede mnou přetrhnout.

KRŮTOVÁ: To je právě to, co ti nikdy neodpustí.

KRŮTA: Dyt' jsem mu to domovnictví sám dohodil!

KRŮTOVÁ (*Aleně*): Prosím tě, nehlejtej. To není zdravě
tak hltat.

KRŮTA: Dokud dělal rotnýho, nemohl jsem si na něho
stěžovat.

KRŮTOVÁ (*Aleně*): Ty šaty ti náhodou moc sluší!

Alena si otírá ruce a chce již odejít.

KRŮTA: Ale není mi vůbec příjemný, když mě můj bý-
valej rotnej chce poučovat.

ALENA (*odchází*): Tak ahoj!

KRŮTOVÁ: Zlom vaz!

KRŮTA (*kyne na Alenu a pak pokračuje, napodobuje
domovníka*): Říšskej vlevo, protektorátní vpravo ...
(*Pak rozhodně*) Ale tohle potěšení mu dnes neudělám.

Pro mne bude nalevo vždycky náš prapor a haken-
kraj vyvěším vpravo.

KRŮTOVÁ: Pepi, dej si pozor, ten chlap má oči všude!

KRŮTA: Máš pravdu. Byla by to nebezpečná hra.

ALENA (*volá do předstíne*): Tady nejsou klíče!

KRŮTOVÁ (*volá na Alenu*): Na co klíče?

ALENA (*z předstíne*): On zamkl!

KRŮTA (*volá do předstíne*): Tak si odemkni. Na věšáku
jsou moje klíče.

ALENA: Nejsou tu klíče!

KRŮTA: Jen se podívej pořádně. (*Jde do předstíne*)

ALENA (*vrací se z předstíne*): No nejsou!

KRŮTOVÁ: Proč zamýká? Zamýká se jenom, když
nikdo není doma!

KRŮTA (*vrací se z předstíne*): Ty klíče tam ale opravdu
nejsou. (*Krůtově*) Nemáš je ty?

KRŮTOVÁ: Já? Klíče? Já klíče nemám. Ty jedny, co máme, máš ty. Já si jenom půjčku tvoje klíče.
KRŮTA: My dva si snad klíče nepůjčujeme.
ALENA: Prosim vás, nehádejte se a najděte mi je.
KRŮTOVÁ: My se, Ali, nehádáme.
KRŮTA: Ty klíče jsem měl naposledy já.
ALENA: Měla jsem tam v půl osmé být!
KRŮTA: Bral jsem si je večera, když jsem šel na pivo. Pak jsem se vrátil a pověsil jsem je na věšák. A pak už přece nikdo nikam nešel. Až on - teď ráno!
ALENA: No to je přece šílený, já tam zas nebudu včas!
KRŮTOVÁ: Kam řekl Jiří, že jde?
ALENA: Já nevím. A zas budou mít řeči.
KRŮTOVÁ: Jak to, nevím?
ALENA: Oni mají vždycky řeči, a proto jsem tam dneska schválně chtěla přijít včas.
KRŮTOVÁ: Ty ses ho neptala, kdo volal?
ALENA: Povědal, že prý nerozuměl jméno.
KRŮTOVÁ: A to šel za někým, koho nezná? A kvůli čemu řekl, že jde?
ALENA: Prý něco kvůli firmě.
KRŮTOVÁ: Teď v neděli kvůli firmě. Jsi hlupáček a necháš se vodit za nos, Ali.
ALENA (Křivěji): Prosim tě, podívej se do kapsy.
KRŮTA: Vyloučeno. Přece vím, co dělám. Musel je vzít on.
ALENA: Proč by bral vaše klíče, když má svoje?
KRŮTA: Jak to, svoje? To nejsou jeho klíče.
ALENA: No ne, já se zblázním!
KRŮTA: Je to od něho bezohlednost. To je hned vidět, že nebyl na vojně!
KRŮTOVÁ: Na vojně. Nepoznal rodinu! To se jen říká, že sirotek přilinc. Vždyt jsme toužili, aby přilnul! Ale protože nikdy žádný domov nepoznal, neumí si ho ani vážit!

KRŮTA (přistoupí k psacímu stolu): Ten brajgl! Pořád si maluje samý domečky ...
KRŮTOVÁ: A protože nepoznal matku, neumí si vážit ani ženy.
KRŮTA: Mužem se člověk nerodí, mužem se člověk stává.
KRŮTOVÁ: On musí pochopit, že žena není mužův matek!
KRŮTA: A kdo neprošel vojnou, nestane se mužem nikdy.
KRŮTOVÁ: Žena je dárkyně života! To je ženal!
ALENA: No ne, to je šílený!
KRŮTA: Protože jenom na vojně se člověk naučí chápat, že musí myslet taky na kolektiv a že kázeň není žádný příkoří, ale radost! Ale on neví, co je to radost.
KRŮTOVÁ: To se ví, že neví ... Ale tebe je škoda, Ali, aby tě měl jako kanárka v kleci. Podívej, Pepi, jakou ona má postavul (Vypíná se, aby Aleně ukázala, jak se má držet) No, vypni prsa, nestyď se, že je máš, na ženských prsou není nic špatného.
ALENA (vypíná prsa a dívá se po očku do zrcadla. Pak najednou spustí): A stejně nemůžu nikam jít! ... Jenomže takhle ze mne nic nebude! Protože umění, to není jenom talent! Umění je především práce! Ale to on nepochopí! (Trucovitě) Ale já si teď půjdu lehnout. No ne? No tak co mám dělat, když nemůžu nikam jít? ... (Napadá ji další myšlenka) A nelichu si tady! Já půjdu k vám! A v noci taky zůstanu u vás!
Z předstíne je slyšet šramot klíče ve dveřích a otvírání dveří.
KRŮTOVÁ (ještě rychleji tišším hlasem, aby přibíhající Jiří neslyšel): Tos měla už dávno udělat. Já jsem ti vždycky říkala, že je jedna věc, přes kterou žena bezpečně ovládá i nejhorsího despotu.

Jiří vchází z před síně do pokoje mladých. Je překvapen, že Alena je doma.

JIŘÍ: Ty jsi ještě doma? (Všichni studeně a dotčeně mlčí) Vždyť už je málem osm!

ALENA (prudce): A jak jsem se tam měla dostat?

KRŮTA (natahuje ruku, studeně): Klíče.
Jiří nerozumí. Krůta znovu a důrazněji.
Naše klíče.

JIŘÍ (vsune ruku do kapsy, překvapeně): Já mám oboje!
Promiňte ... (Dává jeden svazek klíčů Krůtovi)

KRŮTOVÁ (pozorně bedlivě všechny Jiřího reakce a teď říká ironicky): Ohromně překvapen!

ALENA (litostivě, trcovitě): Ale teď už je stejně pozdě!
Já tam nemůžu chodit pokaždý pozdě!

KRŮTOVÁ (Jiřímu): Tys opravdu nevěděl, že máš s sebou oboje?

JIŘÍ: Nevšiml jsem si, že už mám jedny v kapse.

ALENA: A mně bolí hlava, protože jsem se rozčílila a já si jdu lehnout.

KRŮTOVÁ (Jiřímu): A kdopak tě to tak brzo ráno volal?

JIŘÍ: Ale ... já ani nevím ...

KRŮTOVÁ: Tak za kým to šel?

JIŘÍ: Ten člověk tam vůbec nebyl.

KRŮTOVÁ: Jak to?

JIŘÍ: Přišel jsem tam a nikdo tam nebyl.

KRŮTA: Někdo si z tebe udělal blázna. A to ti docela patří.

KRŮTOVÁ (významně): Spíš se mi zdá, že si Jiří chce dělat blázný z nás.

Odcbází okázale do druhého pokoje. Krůta za ni. Alena se začíná ostentativně svlékat a zpívá si přitom slova šlágru o svlečení, „šaty jsou, společno, jestli víte, pro ženy, jež nás nevábí, vy krásná ale nemusíte přilbávat tělu bedvábi ...“

JIŘÍ (spíše jen pro sebe): To je hrozně divné, že tam nikdo nebyl ...

Ale Alena dává nejvo, že ji už vůbec nezajímá, kam Jiří šel a co si o tom myslí, sbíráje šaty a provokativně zpívá, že „šaty, ty jsou pro jiné a to, co je pro jiné, to at pomine“. Jiří konečně pochopí Aleninu demonstraci.

Ty se zlobíš?

„Tak pro radost tvých očí, i radost zrcadla ...“ provokuje ho Alena a sbíráje kombiné. V té chvíli zvedne ve vedlejším pokoji Krůta hlavu.

KRŮTA: Zvonilo?

Krůtová nic neslyšela, zaraženě bylo velmi nesměle! Krůta se jde přesvědčit, odchází dveřmi ze svého pokoje do před síně. A v té chvíli začnou první hodiny odbíjet osmou. Hodin je v obou místnostech skoro čtyřicet a protože se Krůtovi nikdy nepodařilo je nařídít úplně přesně, vzniká jakási delší několikanásobná vyvolání, které začne jedním ojedinelým strojem, ke kterému se připojují další a další, aby pak vyvolání zase nějakým ojedinelým, opožděným strojem zaniklo.

ALENA: Vidíš! Je osm! Už půl hodiny jsem tam měla být! Tak co mám dělat? Jdu si lehnout.

Jiří by chtěl Alenu uchlácholit, ale Alena je nepřístupná.

Nech měl Lehnu si vedle!

Alena, selečená do prádla, pyšně vztyčená na vysokých podpatcích, provokativní a vyzývavá, stojí proti Jiřímu, který je poněkud zmaten a nejistý. A v tu chvíli se otvírají bez klepání dveře. Otvírá je z předšíně Kríta – nevídíme ho a vchází jimi do prvního pokoje Věra. Je to mladá žena, a přece ne už mladá. Je unavená, je dobře oblečená, ale i na šatech je zřejmá únava, zaprášenost, pomačkanost. Dalo by se říci, že je-li v této chvíli na Aleně její ženství obnaženo, je na Věře hluboko pokryto pracem, je zasuté a patrné spíš prostřednictvím čebosi, co prosívá.

VĚRA: Dobrý den ...

ALENA: Jél

VĚRA: Promiňte.

ALENA (*upadne, stejně jako Jiří – do rozpaků. Uvědomí si najednou že je skoro nabá*): Kde mám župan? Já jsem tady jako Eva v ráji! ...

VĚRA: Promiňte. Přišla jsem tak po ránu.

JIŘÍ (*v rozpacích*): Dobrý den ... (*Ukazuje na Alenu*)

To je moje žena.

VĚRA (*podává Aleně ruku*): Konečná.

JIŘÍ: Moje kolegyně z fakulty.

ALENA (*podává Věře ruku, blabolíc*): Já si musím pro župan!

JIŘÍ (*Věře*): Co tu děláš?

ALENA: Já ho mám asi u našich. Já jsem si šla totiž právě lehnout. (*Odbíhá do druhého pokoje*)

JIŘÍ: Co tu děláš?

VĚRA: Nezlób se, prosím tě.

JIŘÍ (*poněkud stísněně*): Proč bych se zlobil? Jsem rád, že tě vidím – po takové době.

VĚRA: Můžeš mě tu chvilku nechat?

JIŘÍ: Nechat? ... Jak nechat? ... Ne –

VĚRA: Ano ... Jdou po mně.

I. VIZE

Oba pokoje zmizely. Jiří stojí uprostřed nedobledné, pusté prostory. Vyzvánění bodin proměnilo se teď v klínkání malébo zvonečku-umiráčeku, který vtiskuje celému ovzduší znak tísň. Jiří je ještě pln úleku z Věřiny poslední věty.

V té chvíli objevuje se za ním důstojník v uniformě gestapa. V jeho vzhledu ani v jeho chování nesmí být nic okázalé obhroublého, spíš z něho vyzařuje jakási zvrhlá inteligence. Jiří ho učí za sebou, oblédne se a instinktivně ubývá.

DŮSTOJNÍK (*usměje se sebevědomě tomuto projevu bázně*): Strach funguje znamenitě. A to už je několik let, co jsme tě měli na Pankráci... (*Vidí, že Jiří stojí s rukou v kapse. Zvýší hlas*) Jak to stojíš? Jiří se opět lekne, napřímí a vytáhne z kapsy ruku; cosi v ní drží. Důstojník nedůvěřivě.

Co to máš v ruce?

Jiří otevře dlaně. Důstojník se zasměje.

Klíče! Člověk by čekal nůž, a on má klíče!

K Jiřimu přibíhá Věra a stane asi tři kroky před ním.

Důstojník ji spatří.

Tebe jsem taky někde viděl... (*Vzpomíná*) Vás oba... Ano. Takhle jste stáli proti sobě... (*Jiřimu*) a já jsem se tě ptal, jestli ji znáš!

VĚRA (*tváří v tvář Jiřimu*): A on řekl: Neznám.

DŮSTOJNÍK (*Jiřimu*): Teď nejsme na gestapu. Teď viš, kdo je?

JIŘÍ: Ano. Nejlepší člověk, jakého jsem kdy potkal. Sestra nás všech.

DŮSTOJNÍK: Jenom si udílejte vznešené tituly. Nač-něte nový posetlý příběh! Vypadne z něho nakonec několik dalších mrtvých – a to bude vše. (*Odechází*)
VĚRA (*stále stejné tváří v tvář Jiřimu*): Opravdu, takhle jsi tenkrát stál... Dva metry ode mne... Dival ses na mne a zavrtěls hlavou... A to byl ten nejkrásnější stisk ruky, když jsi pomalu říkal: Neznám ji.

TONÍK (*objeví se u nich, v dělnickém oděvu**); *rezolutně*): Jenomže pak tě opravdu neznal, když ho pustil! A žádného z nás už nechtěl znát!

VĚRA: Neobžalovávej!

TONÍK: Já vím! Byl vzdělaný a milý a jemný! I opustit tě uměl ztýcjmě tak něžně, že jsi mu vděčná za ten požitek.

VĚRA: Copak mohl za to, že mě nemiloval? Když muž neopětuje lásku, chtěl bys ho za to soudit? Odešel ode mě za někým jiným, co na tom? Bylo to všechno rovné a čisté.

TONÍK: Svědčí to přece jen o jistém talentu k zradě.

VĚRA: Jakápak zrada, když je po lásce. Nemá smysl to vracet. Na gestapu z něho nedostali jediné slovo. Choval se statečně.

TONÍK: Protože je příliš ješitný na svoji čest. Ale pak dezertoval.

VĚRA: Proč říkáš dezertoval! Vyhybal se nám, aby nás neuváděl do nebezpečí. Byl poznamenaný.

TONÍK: A kdo z nás nebyl poznamenaný?

VĚRA: Byl tehdy ještě chlapec! Mladší než my!

TONÍK: Ale byli i mladší než on!

VĚRA: Každý náš krok byl nejistý. Chodili jsme po ulicích jak po minovém poli.

*) V Krejčově inscenaci je Toník ve vizech charakterizován starym bicyklem, na kterém přijíždí a odjíždí, o který se opírá.

TONÍK: Ano. Začal se tě prostě bát. Proto tě opustil. Nás všech se začal bát. (Ironicky) Zatoužil po jistotách.

JIRÍ (smutně): Chtěl jsem přežít, Toníku ... Neslyšíš? (Ukáže pravou ruku, v níž stále drží klíče, do výše, odkud z neviditelného zdroje zní truchlivé klímkání) Smrt pořád poprchává.

TONÍK (dívá se na vztaženou ruku se svazkem klíčů): Stal se z něho majitel klíčů.
Jiří si uvědomí, že drží klíče, a dává je rychle do kapsy. Toník zaitočí.

Jen si je schovej! Doufám, že ses dobře zamkl!

JIRÍ (stojí sám proti Toníkovi, protože Věra mezitím zmizela - ustoupila - ze scény; brání se s jakýmsi zoufalstvem): Taky že zamkl! Aby mi neuteklo to nebohé málo, které tu člověk na světě má!

TONÍK: Kdyby se ti hnusilo spokojovat se s málem.

JIRÍ: Ano. Ale pak jsem pochopil, že člověk nic víc nemá ... (Se smutkem) Člověk, to mi už dávno nezní hrdě, člověk, to mi zní žalostně jak pláč. Tím hůř, jestli zijeme pořád v iluzích že jsme pány dějin, tím hůř, jestli zijeme pro ty, co přijdou a ti, co přijdou, žijí zas pro ty, co přijdou po nich - protože potom všichni žijí pro něco, co není.

TONÍK: Jak to, není? Budoucnost je pro mne stokrát skutečnější než tahle mrzácká přítomnost, která už teď je mrtvá.

JIRÍ: Zdá se ti budoucnost tak skutečná? Až jednou nestál nad světem, za který bojuješ, jak matka nad hrbatým novorozencem. Žiješ pro to, co bude, ale nemůžeš vědět, co bude, a tak žiješ a nevíš, proč.
Při posledních slovech Jiřího se Toník ztrácí a někde poblíž se objevuje Alena. Stojí tu tak, jak byla v posledním reálném výstupu: v kalhotkách a podprsence; navíc má však v náručí velikou bílou svatební kytičku. Jiří pokračuje ve své vzrušené promluvě bez přerušení,

zatímco zvuk umíráčku přechází postupně v blabol zvoní.

Ale já nežiju pro to, co není. (Uvidí Alenu, jde k ní) Já žiju pro to, co je. Ty j si (Kleká si před ní) Tebe mám. Teď. Pořád. Stále. Teď.

ALENA (stojí před klečícím Jiřím a ublazuje mu roztržené vlasy): Sprav si vlasy. Už to bude.

JIRÍ: Co bude?

ALENA: Svatba!

JIRÍ: Vždyť jsme ji už dávno měli!

ALENA: Ale já se chci vdávat pořád! Každý den, každý den, každý den.

JIRÍ (s jakýmsi nadšením): Máš pravdu. Každý den!

ALENA: Každý den ráno požehnání, dopoledne svatba, odpoledne hostina a pak svatební noc a druhý den znovu ... Dívce sel Modrá obloha!

JIRÍ (stále klečí, dívá se vzhlíru, kam Alena nadšeně ukazuje, vrtí hlavou): Kdepak! To je led! Zamrzlá hladina! Kdesi nad ní je svět, kde dupají lidé -

ALENA: Ale vždyť je to obloha! Slunce!

JIRÍ: Kdepak slunce! To hoří města! Ale pod hladinou nehoří, tady je klid a ticho, tady nám bude dobře, Alenko; jak dvěma rybkám.

Za vyzvánění zvonů přicházejí z bloučky jeviště dva muži. Jakmile je Alena spatří, poklekne na zem vedle Jiřího. Klečí tak oba zády do blodiště a čekají na muže, kteří se posléze zastavují před oběma svatebčáry. Jsou prostě, dělnicky odění, avšak blabol zvoní, svět scény i jejich postoj a gestace, to všechno vyvolává dojem obrádku, dojem svatby.

PRVNÍ MUŽ (jako by četl úředním neosobním hlasem): Alena Nečasová?

ALENA (dychtivě): Ano.

PRVNÍ MUŽ: Jiří Nečas?

JIRÍ: Ano.

DRUHÝ MUŽ: Nevěsta?

- ALENA: Ano.
 DRUHÝ MUŽ: Ženich?
 JIŘÍ: Ano.
 PRVNÍ MUŽ (*chládým, ale zdvořilým hlasem*): Proč jste dal, ženichu, právě ji přednost přede všemi?
 JIŘÍ: Protože je ještě úplné dítě.
 PRVNÍ MUŽ: A proč jste dal přednost právě dítěti?
 JIŘÍ: Kdo je dospělý, je hotový, a kdo je hotový, je cizí. Ale dítě je ještě bílé.
 DRUHÝ MUŽ (*ubodí teď na Jiřího ostře*): Uděláš pro ni všechno, když je bílá?
 PRVNÍ MUŽ (*obráť se ostře na Alenu: počáteční zdvořilý výslech se změnil rázem ve výslech inkviziční, křivý, který se řítí v sířhujícím tempu*): A co ty, nevěsto, půjdeš všude, kam on?
 DRUHÝ MUŽ (*Jiřimu*): Odpověz, ženichu!
 PRVNÍ MUŽ (*Aleně*): Odpověz, nevěsto!
 JIŘÍ: Udělám pro ni vše!
 DRUHÝ MUŽ (*Jiřimu*): Budeš pro ni žít s rybami?
 JIŘÍ: Ryby jsou nevinné! Budu žít s rybami!
 PRVNÍ MUŽ (*Aleně*): Odpověz, půjdeš všude, kam on?
 ALENA (*se brání*): Já jsem samostatná!
 DRUHÝ MUŽ (*Aleně*): Tak ty ho nemiluješ, nevěsto!?
 DŮSTOJNÍK (*sledoval obřad zpozzdáli; umísí se poměšně*): Přišel ses ženit, nebo schovat, ženichu?
 DRUHÝ MUŽ (*Aleně*): Odpověz, nevěsto!
 DRUHÝ MUŽ: Přišel ses ženit, nebo schovat, ženichu?
 DRUHÝ MUŽ: Odpověz, nevěsto!
 ALENA (*úzkostně*): Já se vás bojím!
 DRUHÝ MUŽ: Tak co tu děláš, když se bojíš?
 ALENA (*úzkostně*): Já se chci vdávat!
 PRVNÍ MUŽ (*Aleně*): Tak co chceš! Jiřího nebo se vdávat?
 DŮSTOJNÍK: Tak co chceš, ženichu, ženit se nebo schovat?
 PRVNÍ MUŽ (*Aleně*): Jiřího, nebo se vdávat?

- TONÍK (*sledoval obřad zpozzdáli; nyní povystoupí*): A před kým ses přišel schovat? Před nim (*ukáže na Důstojníka*), nebo před námi? (*Toníkovi po boku stojí Věra*)
 DRUHÝ MUŽ: Odpověz, nevěsto!
 PRVNÍ MUŽ: Odpověz, ženichu!
 JIŘÍ (*ostává a křičí*): Nevslychejte mne! Máme svatbu!
 PRVNÍ MUŽ: To není svatba! To je soud!
 TONÍK: Nechci ti rušit svatbu, Jiří. Ale nedalo se nic dělat. Věru honí. Věra potřebuje skrýt.
 ALENA (*uvírá Věru, vříská*): Já, kdo je ta ženská! Já nemám župan!
 DŮSTOJNÍK (*přiblíží se k Aleně; zálibně*): Krásná kočka.
 VĚRA: Nechtěla jsem tě rušit, Jiří, opravdu, nechtěla.
 TONÍK: Nedalo se nic jiného dělat.
 JIŘÍ: Můžete se přece na mne spolehnout. (*Věře*) Vítám tě, Věro.
 DŮSTOJNÍK (*pozoruje teď Jiřího*): Nelží!
 JIŘÍ (*nejistěji*): Můžete se na mne spolehnout.
 DŮSTOJNÍK: Nelží! Strach je řetěz. A Češi jsou jen dvojí. Jedni za mřížemi a druzí (*ukáže na Jiřího*) na řetěze.

Kritová byla zvědavá, kdo přišel. Chtěli se snažit stát u dveří do proníbo pokoje, aby něco slyšela, ale Jiří a Věra mluvili tiše. A tak se odhodlala vejít a říct jí se, jako by si neuvědomila, že má Jiří návštěvu.

KRÚTOVÁ (u otevřených dveří s výrazem překvapení): Promiňte, já jsem nevěděla.

VĚRA (nasadí rychle zabořilou společenskou masku a vyjde Kritové vstříc): To spíš já jsem vrušila. Takhle po ránu a v neděli.

JIŘÍ (představuje Věru tchyni): Inženýrka Konečná ... z Prahy.

VĚRA (podává si s Kritovou ruku): Konečná.

KRÚTOVÁ: Teší mě.

VĚRA: Studovala jsem s Jiřím.

KRÚTOVÁ: Co prosím vás tady ve Vsetíně?

VĚRA: Služební cesta.

KRÚTOVÁ: Do téhle díry se taky jezdí na služební cestě?

VĚRA: Do Zbrojovky. Já jsem z Kolben-Daněk.

JIŘÍ (náhle si vzpomene): Tu vodul (Odběhne do předstíne)

VĚRA: Pracovali jsme celou noc, proto jsem taková ... divná ...

KRÚTOVÁ: Celou noc! Co jste tam dělala?

VĚRA: Ale rýsovali jsme v konstrukční kanceláři.

KRÚTOVÁ (s afektem): To je strašně!

VĚRA (snaží se získat přízeň): Nežlobte se, že jsem k vám takhle vtrhla, ale když se člověk octne úplně sám v cizím městě ...

Na scéně jsou opět oba pokoje Kritova bytu a děj pokračuje v tom místě, kde byl přerušen. Zbýlé hodiny ještě opožďile odbíjejí osmou.

JIŘÍ: Sundej si kabát. (Pomáhá jí svléci balonový plášť)

VĚRA: Neboj se, Jiříko, jen pülhodinku.

JIŘÍ: A kam půjdeš potom?

VĚRA: Toník sem bude volat.

JIŘÍ: A kde je teď Toník?

VĚRA (sedá si): Můžu si sednout?

JIŘÍ: Proč jste nečekali u té cukrárny?

VĚRA: Zdálo se nám, že se tam po nás kdosi nějak moc dívá. Museli jsme zmizet. (Ležne se, jestli tím Jiřího nepolekála; rychle) Ale neboj se! Když jsem šla sem, určitě mě nikdo nesledoval, na to můžu dát krk, neboj se, Jiří!

JIŘÍ (trochu podrážděně): Neměj pořád strach, že se bojíš. Proč bych se bál?

VĚRA: Tak je to dobře ... (Rozhlíží se) To je tvůj pokoj ...

JIŘÍ: Ano.

VĚRA: Proč je tu tolik hodin?

JIŘÍ (s nelibostí): Bzučí to jako mouchy, co?

VĚRA (sedí a počítuje konečně jakousi fyzickou úlevu):

Ne... v tom tikotu je klid ... Už se mi zdálo v posledních dnech, že jsem se sama změnila v jakési hodiny a musím prostě bez zastavení jít, jít a běžet ... a teď najednou slyším, že čas se valí beze mne, úplně soběstačně a sám ... jak řeka ... Jsem strašně utahaná ... prosím tě, nemáš vodu?

KRŮTŮVÁ (*eklatičně do svých slov nečekanou význam-
nost*): To vás chápu. Já vím, co to je být sama ...
Nevolala jste sem ráno?

VĚRA (*zamlouvá*): Ne. Ani nevím, že má Jiří telefon.
Neviděla jsem ho už několik let, jenom vím, že se oč-
nil do Všetína. A tak jsem si řekla: Nikoho tu ne-
znám -

KRŮTOVÁ: Tady taky nikdo není, paní inženýr. Já
nejsem odsud. Žila jsem s dcerkou v Praze. Ale to už
je dávno. Tak vy jste byli spolužáci?

VĚRA: Spolužáci ne ...

Jiří se vrací se sklenicí vody, podává ji Věře.

KRŮTOVÁ: No pravda, vždyt vy máte titul, kdežto Ji-
římu zavřeli školu ještě než absolvoval.

VĚRA (*dopila sklenku*): A proč tu máte tolik hodin?

KRŮTOVÁ: Ó, to nic není! To byste musela vidět ved-
lel (*Volá*) Pepil ... Ostatně, pojdte se podívat
k nám ...

JIŘÍ: To snad nebude třeba. Paní inženýrka přišla totiž
za mnou.

KRŮTA (*leť se mezitím lepe přistojí, uposlechna rá-
volání své ženy a přichází do prvního pokoje s pozdra-
vem blasiťe společenským*): Rukulíbám!

KRŮTOVÁ (*blužee dotčena; Jiřímu*): To já vím, že ty
bys byl nejrádi, kdybychom vůbec nebyli.

VĚRA (*vyjde Krůtovi společensky vstříc*): Obdivujeme
se tu právě hodinám!

KRŮTA: To je moje sbírka. Líbí se vám?

VĚRA: Ohromně zajímavé.

KRŮTA: Každý den všechny natáhnout, milostivá, to už
je můj životní řád, jinak bych nevěděl, že je ráno. Dřív
to byl nástup pluku a teď, když mě penzionovali, mám
tohleto vojsko.

KRŮTOVÁ: Ani vyvětráno tu nemá. (*Jde otevřít okno*)
A chce tu mít návštěvu. (*Volá do druhého pokoje*)
Ustel, Aleno ... (*Věře*) Pojdte se podívat ...

29

Alena se vyšourá z druhého pokoje, oblečená do župa-
nu, Krůta, Krůtová a Věra odcházejí do druhého po-
koje.

7

*Alena je ve špatné náladě. Nerada a trochu zlostně
jde k rozestlané posteli, kterou bude rozlékaně a pře-
rývaně stlát po celý tento výstup.
V druhém pokoji ukazuje Krůta svou sbírku. Dává
prst k ústům, aby upozornil na tichot.*

JIŘÍ (*Aleně*): Co ti je?

KRŮTA: Slysíte?

JIŘÍ: Co ti je?

KRŮTA: Ten tichot!

JIŘÍ: Tak co je ti, neumíš mluvit?

KRŮTA (*ukazuje na hodiny*): Poslouchejte!

ALENA: Nic. Jenom mám pokažený den.

KRŮTA: Já říkám, že je to jak píseň lesa.

KRŮTOVÁ: A Jiří nadává, že to bzučí jak mouchy.

KRŮTA: Milostivá, voják má někdy větší smysl pro
krásku než architekt.

ALENA: A co se o mě vůbec staráš? Neměls mě zamy-
kat.

KRŮTA (*ukazuje na jedny hodiny*): Vidíte tady za
sklem?

JIŘÍ: Copak jsem to udělal schválně?

VĚRA: Myslivec.

KRŮTA: Kdepak! To je pícece dámal Má pušku! Fěšan-
da, co?

JIŘÍ: Přece se máme rádi ...

KRŮTA: Vidíte, co má za kloboukem?

30

JIRŮ ... tak co nás pořád takhle odděluje?

VĚRA: Pírkol

JIRŮ: Taková hloupost!

KRŮTA (*nadšeně*): No anol Pírkol

JIRŮ: A jsme si cizí.

KRŮTA: Tu pušku drží jako voják.

JIRŮ (*s velkou naléhavostí*): Ale já tě prosím: Dnes si nesmíme být cizí. J si přece moje dítě.

KRŮTA: Když je dvanáct, tak ona střílí.

ALENA: Já nejsem dítě!

KRŮTA: Bác, bác, bác.

ALENA: Ty pořád zapomínáš, že jsem taky osobnost!

KRŮTA: To jsou rány, když ona se do toho dá!

ALENA: Já mám taky svůj vlastní život!

KRŮTA (*brojí dým v bodinách prstem*): Pozor na nil

JIRŮ: Aleno, já tě dnes potřebuju mít vedle sebel Vzpa-
matuj se! Kolem nás se zatýká a popravuje a my se
budeme hádat pro malichernost?

ALENA: Dej mi pokoj!

KRŮTA (*vede Věru i Krůtovou zase ke dveřím do pro-
ního pokoje*): Vedle je nádherný rakouský strojek s ku-
kačkou.

JIRŮ (*ide k Aleně, chce se jí dotknout, obejmout, stisk-
nout*): Aleno!

ALENA (*ho odstrkuje*): Nejdříve mi pokazi neděli a
pak škemrá jako kluk! ...

Věra, Krůtová, Krůta jsou na prahu mladých, pozor-
rují scénu poněkud zaraženi.

Já se stejně přestěhuju vedle!

KRŮTOVÁ (*couvá zpět do druhého pokoje nechávajíc
Věru samu na prahu pokoje. Říká tiše Krůtovi s pokr-
čením ramen*): Ať to vidí ...

Krůtová krčí významně rameny a pak odchází z dru-
hého pokoje do před síně, předpokládáme, že jde do
kuchyně připravovat snidani. Krůta zůstává v druhém
pokojí sám; dává za okno praporeky.
Věra stojí na prahu prvního pokoje, kde jsou teď všich-
ni v rozpacích.

JIRŮ (*Věře*): Pojď dál ...

ALENA (*po trapné pauze*): Vy jste vdaná?

VĚRA: Ne.

ALENA: To buďte ráda. Žena, když chce v životě něco
udělat, tak by měla zůstat svobodná.

VĚRA: A co vy chcete v životě udělat?

ALENA: Já tančím.

VĚRA: Vy jste u divadla?

ALENA: Ne, já se teprv učím! Já chodím dvakrát týd-
ně do baletní školy, to tady vede paní Faktorová, ona
byla kdysi v Brně u baletu ve Státním. Ta je moc dob-
rá!

VĚRA: A jinak nejste zaměstnána?

ALENA: Zatím ne. Jestli mě nenasadí.

VĚRA: Tak to se můžete úplně věnovat baletu.

ALENA: Vždyť mám domácnost! No ne, opravdu, já
toho mám moc, (*ukazuje na prstech - první prst*) já
mám domácnost, (*druhý prst*) já musím uklízet, (*třetí
prst*) mám balet, (*čtvrtý prst*) mají mě nasadit, (*pátý
prst*) no a vůbec mám celou domácnost. A tančit, Jiří
si myslí, že je to jenom poskakování, ale to je práce, to
nám říká paní Faktorová, jak Nižinskij ... kolik ten
cvičil! Vůbec umělci ... takový Kubelík! Člověk má

milovat svou práci. Mohla byste žít bez práce? Já ne... Kdyby se mi něco stalo s nohama, já bych si vzala život... No ne, vážně! Já jsem na to často myslela.

VĚRA: Jak byste to udělala? (Stojí nyní u psacího stolu a prohlíží si jeho nepořádek, papíry, knihy, z nichž některé bere do ruky, jako by k nim měla starý důvěrný vztah)

ALENA (samozřejmě): Snědla bych tubu tam těch lumínálů, co má Jurka na stole. To by nestačilo?

VĚRA: To by stačilo.

ALENA: Já si myslím, že každý člověk má na světě své poslání, protože jaký by měl život smysl? Máme žít jako zvířátka?

JIŘÍ (tlumeně): Prosim tě, nech ty fráze!

ALENA: To nejsou fráze! Každý člověk má svoje poslání!

JIŘÍ: Už když byla malá, měla plenky značky Terpsichore, do jiných čurat odmítala.

ALENA: Závídíš. Protože tvoje poslání je dělat u firmy poslíčka!

VĚRA (Aleně): Neposlouchejte ho! Vždycky dělal rád cynika. A přitom hořel pro architekturu jak apoštol... (Jiřímu) Odkud si tady vypůjčuješ knihy?

JIŘÍ: Jezdím si pro ně do Brna. Snažím se studovat.

ALENA: Jo - a hlavně v noci, abych nemohla spát.

VĚRA (nadzvedla těžítka, kterým je zatížena kupa kreseb a rysů; prohlíží si je): Kde vlastně děláš?

JIŘÍ: Kreslíte tady u firmy.

VĚRA: Ale tohle pod tím těžítkem, to přece neděláš pro firmu.

JIŘÍ: Ne, to dělám pro sebe.

ALENA: Pokreslí každý papír.

VĚRA: Co chcete. Na světě nebude už pomalu jediný celý dům... a tady jsou zelené ulice a vysoké domy ze skla... Tady by se žilo... (Prohlíží podrobně je-

den výkres; pro sebe) to je nádraží? ... (Aleně) Pořád ho zajímá urbanismus, že.

ALENA (zřejmě jí to slovo není známé): Prosim?

VĚRA: Urbanismus. (S údivem, že Alena nechápe) To je přece jeho specializace!

KRŮTOVÁ (vešla do druhého pokoje, aby odtud mobla zakřičet na Alenu): Alí! Pojď mi pomoci!

ALENA (odbíhá do druhého pokoje): On se o můj balet taky nestará!

VĚRA: Tak ty si ziješ sám... v takových krásných prázdných domech... (Klade na křpu výkresy opět těžítka)

9

Krůtová s Alenou připravují v druhém pokoji stůl k suidání. V prvním pokoji osaměl Jiří s Věrou.

JIŘÍ: Kde zůstal Toník?

VĚRA: Shání spojení. Má mě tu předat dál.

JIŘÍ: A jak ses tu vlastně octla! Mluv honem! Řekni mi všechno!

VĚRA: Buď klidný. Toník každou chvíli zavolá, a půjdu. Vůbec nikoho jsme tu neznali, a na ulicích je to nebezpečné, za žádnou cenu mě tam nechtil nechávat.

JIŘÍ: Co se pořád omlouváš? Vždyť je to samozřejmě, žes přišla ke mně.

VĚRA: Není to samozřejmě. Už dlouho jsme se neviděli.

JIŘÍ: A to už si mě nepamatuješ?

VĚRA: Blázínku... Ale copak vím, jestli jsi to ještě ty? ... Proto ti taky Toník volal, chtěli jsme s tebou nejdřív mluvit... ale pak jsme museli z cukrárny

prý, a tak jsem šla k tobě přímo ... Protože já už jsem opravdu nemohla zůstat venku ... Začínalo mi být na omdlení ... Už utíkám tři dny ... V Kolbence nás vybrali, celou organizaci ...

JIRÍ: V Kolbence! Vždyť tam jsem je všechny znal!

VĚRA: Ano, znal!

JIRÍ: A kam půjdeš dál?

VĚRA: Musím zmizet. A soudruzi potřebovali poslat někoho na Slovensko; tak jdu. Může to tam začít každou chvíli.

IO

KRŮTOVÁ (*otevírá dveře do prvního pokoje*): Jestli se neurazíte ... (*Zve do druhého pokoje*) Stejně je to jen válečná snídáně ... linii tím neztratíte ... (*Aleně*) Tak pomoz, Ali ... (*Věře*) Posadte se!

Jiří a Věra přišli z prvního do druhého pokoje.

KRŮTA (*přichází také ke stolu a nabízí Věře místo*): Prosím.

KRŮTOVÁ (*volá Alenu ke stolu*): Ali!

ALENA: Já už jsem snídala.

KRŮTOVÁ: Aspoň sednout by sis mohla s námi.

Věra, Jiří, Krůta, Krůtová sedí u jídelního stolu a začínají snídat; Alena je ve vrtosivé náladě: jde k oknu a dívá se něbo ven.

Prosím tě, co tam vidíš?

ALENA (*dívá se dolů*): Nějací SA a hitlerjugend.

KRŮTA: Berte si, milostivá!

VĚRA (*znepokojeně*): Co tam dělají?

KRŮTA: Ale mají dnes zas nějakou parádu a to vždycky pustí domovníky ty hitlerjugendy na střechu a v celém baráku je rámus.

ALENA: A já se tam zas dnes nebudu moct opalovat; to je u půdy taková rovná stříška, tam když si lehnete, tak vás není odnikud vidět; Zuzana je tak opálená, a já vůbec ne ... Já na to nemám čas!

JIRÍ (*zpozoruje náhle, že se Věra ošívá a svolňuje si límeček u krku*): Je ti něco?

VĚRA: Ne, to nic není.

KRŮTOVÁ: Jste unavená po té noční směně. Potřebujete se najíst.

ALENA (*telkuje, prochází se, pak si zase sedá na okraj psacího stolu*): Kdyby aspoň byly vajíčka. (*Věře*) Máte ráda vajíčka? (*Věra si neuvědomuje, že otázka patřila jí. Mlčí. Je cívili ticho, do něbož zvenku otevřeným oknem dolehu nepříjemný rámus bubínků a píšťal. Krůtová musí zachránit situaci.*)

KRŮTOVÁ (*Věře*): Jestli máte ráda vajíčka?

VĚRA (*ochotně*): Ano, mám.

ALENA: Já taky.

JIRÍ (*Aleně*): Prosím tě, nemohla bys zavít to okno?

ALENA (*ignoruje Jiřího, přestože stojí kousíček od okna. Věře*): A co máte radši, žlutek nebo bilek? Já žlutek. Pro mě by mohly být vajíčka jenom se žlutkem. (*Uvidí, že se na ni Jiří dívá a tak rychle pokrácuje, aby dál zamlouvala jeho přání*) Když je neděle, tak by měly být vajíčka. Protože když je neděle, má být člověku veselo. Jenomže u nás nikdy veselo není.

JIRÍ: Prosím tě, nemůžeš zavít to okno?

ALENA (*Věře*): Vy jste měla někdy veselou neděli? Ale ne jen tak, že třeba jdete k vodě nebo tancujete, ale aby vám bylo opravdu veselo!

VĚRA: Myslím, že měla.

ALENA: Já nikdy!

KRŮTOVÁ: Já nevím, co se ti nelíbí.

KRŮTA: Je tu docela normálně!

Jiří ustává od snídání a jde zavít okno.

ALENA: Normálně jo. Normálně, to je právě blbě.

KRŮTA: Mně je veselo.

VĚRA (*které se nějak špatně dýčká*): Jiří, mohl bys to okno nechat otevřené?

Z toho má Alena pekelnou radost a začíná si ostentativně pískat. Jiří se musí vrátit od okna, oknem musí dále znit bubínky a Jiří musí projít kolem Aleny a docela zblízka slyšet melodii slágru o svlečné, jenž bzví od rána Aleně v hlavě.

JIŘÍ (*Věře*): Tobě není dobře?

KRŮTA (*prudce proti Jiřímu*): Nel Ale máme rádi čer-

stvý vzduch!

ALENA (*prozpěvuje*): ... tak se jak rádná svlečna vsleču do kůže ... (*Náhle se přeruší*) A stejně tu není veselo a to je všechno kvůli těm klíčům. Mohla jsem celé dopoledne tančit.

JIŘÍ: Snad se může stát takový omyl, ne?

KRŮTOVÁ (*sladce a významně*): O m y l e m zamкнуl a o m y l e m vzal oboje klíče.

JIŘÍ: No a jak? Schválně?

KRŮTOVÁ (*sladce*): Schválně?

JIŘÍ: Proč schválně?

KRŮTOVÁ (*sladce*): Bude lépe, když o tom nebudeme před návštěvou mluvit.

JIŘÍ (*vybuchne*): Vy si ale umíte pořád dramati-
zovat to svoje nic!
Je moment ticha.

KRŮTA: Aspoň když je na návštěvě dáma, měl by ses chovat jinak!

KRŮTOVÁ (*zle mímým hlasem*): Nech ho ... Já jsem nechtěla před návštěvou, ale když sám začal ... Kdo ti to ráno telefonoval?

JIŘÍ: To je jedno.

KRŮTOVÁ: Aleněs říkal, že vůbec nevíš.

JIŘÍ: Nevím.

KRŮTOVÁ (*Věře*): Představte si: v neděli ráno, a zrov-

na než má Alena odejít na zkoušku, mu najednou někdo volá. A chce, aby honem někam šel. A Jiří přitom neví, kdo to je. Věřila byste tomu?

VĚRA: No ... je to zvláštní.

KRŮTOVÁ: To si myslím. A on toho neznámého poslechne, vezme si oboje klíče a zamkne byt, a my ne-
můžeme ven.

VĚRA: Jiří ale býval vždycky roztržitý.

KRŮTOVÁ: Myslíte, že je to roztržitost? (*Jiřímu*) A kdo to tedy byl, ten tvůj neznámý?

ALENA: Říkal, že tam ten člověk vůbec nepřišel.

KRŮTOVÁ: Ani se nenamáhal něco si vymyslet. To se ví, že tam nikdo nebyl. Nejsem tak naivní, abych neprokoukla, že ten telefon byl smluvený! Nechal se prostě někým zavolat, udělal rozčileného, vzal klíče a zamkl byt, aby se Alena nedostala ven.

JIŘÍ: Prosim vás, proč bych tohle dělal?

Krůtová se tajemně usmívá.

No proč?

KRŮTOVÁ (*sladce*): Ty nežárlíš? ... (*Po pauze*) Mám ti připomenout, jak jste byli u řeky?

KRŮTA (*oživen*): Tedy, milostivá, to si nechte vyprávět. Alena má ty plavky, ty jak jsou teď moderní -

KRŮTOVÁ: Ze dvou důlů.

KRŮTA: Ano. A byli se koupat, a jak udělala Alena ve vodě tempo, tak se jí to tam vzadu utrhlo - (*Ukáže rukou na záda*)

KRŮTOVÁ: Měla uvolněný knoflíček.

KRŮTA: Jo. A ta podprsenka jí málem uplavala.

ALENA: Copak jsem za to mohla?

KRŮTA: A vedle ní plaval náhodou nějaký -

KRŮTOVÁ: No byl to její bývalý spolužák z gymnasia.

KRŮTA: A viděl ji bez té podprsenky. A to je všechno.

Je to celé k smíchu, že? Ale Jiří na ni týden nemluvil.

ALENA: Ale vždyť na tom vůbec nic nebylo. Dyt pod

vodou to není vidět, to je víc vidět, když jsem oblečená, ten tvar, voda to docela zkruslí, ten tvar.

KRŮTOVÁ (Jiřímu): Já do tebe moc dobře vidím, Jiří. Ty máš strach, aby se Alena nedostala k divadlu, protože ty bys nemohl žárlivostí jist ani spát. Ale zakázat balát se jí taky bojíš, protože víš, že by se ti Alena vzbouřila. A tak na to jdeš zchytřa. Víš, že když nebudete chodit na zkoušky, tak ji nakonec nenechají vystupovat, nikdo se o ní nedoví, a k divadlu se nikdy nedostane. A proto's ji zamkl ... (Věře) Vezměte si ještě ...

VĚRA: Já už nemůžu ... prosím vás jenom o trochu vody ...

JIŘÍ: Co je ti?

KRŮTOVÁ: Je vám něco?

VĚRA: Ne, ne, nic, jenom žízeň ...

JIŘÍ (dívá se starostlivě na Věru a vidí, že je jí velmi žle): Věro! Tobě je špatně!

VĚRA: To přejde.

Chce vstát ze židle. Pokouší se o ni mldoba. Zavrávorá. Jiří ji zachytí, ale Krůtová se rychle ujmá iniciativy.

KRŮTOVÁ (odhání oba muže do prního pokoje): Jděte tam!

VĚRA (pokyne sama Jiřímu, aby odešel): Nechoď od telefonu!

KRŮTOVÁ (odvádí Věru do lenošky): Pojdte, lehněte si na chvílku.

KRŮTA: Pojd, at tady nerušíme.

II (PŘELIČENÍ)

Jiří odchází s Krůtou do prvního pokoje.

KRŮTOVÁ: Migrenal?

VĚRA: Valeriánky, prosím vás! (*Sedá si do křesla*)

KRŮTOVÁ (posílá Alenu do kuchyně): Ali, vodu a cukr.

KRŮTA: Máme spolu stejně ještě co mluvit.

KRŮTOVÁ: To budou nervy. To já znám.

KRŮTA: Protože to není jen to, žeš tady Alenu zamkl, tady jde o víc. Tady jde o klíče vůbec.

KRŮTOVÁ: Já mám t a k y srdeční neurozu; však jstc viděla, v čem tady žiju.

Alena přináší cukr a vodu, Věra pije, Krůtová kape valeriánky na cukr.

KRŮTA: Ještě když jsi u nás nebydlel, měli jsme troje klíče. Jedněch jsem užíval já, jedněch má žena a jedněch Alena. Řekl jsem ti, aby sis dal od nich udělat u zámečníka duplikát, abys měl vlastní, čtvrté klíče.

KRŮTOVÁ: O mne nejde. Ale Alena mi leží na srdci.

KRŮTA: Nechal sis udělat ten duplikát?

VĚRA: Proč, Jiří ji má rád.

KRŮTOVÁ: Rád?

KRŮTA: Odpověz, nechal sis ho udělat ?

KRŮTOVÁ: Myslíte, že žárlivost je důkaz lásky?

KRŮTA: Nechal nebo nenechal?

KRŮTOVÁ: Myslíte?

KRŮTA: Tak odpověz!

KRŮTOVÁ: Ne, ne.

KRŮTA: Nenechal si ho udělat.

KRŮTOVÁ: To není láska, to je sobectví.

KRŮTA: Ale tím to neskončilo.

ALENA: Já mám přece právo na svůj život!

KRŮTOVÁ: A na svůj talent!
KRŮTA: Z těch tří svazků se jeden ztratil. Nevíš, kdo ho ztratil?
KRŮTOVÁ: Alena může mít velké úspěchy!
KRŮTA: No tak, odpovídej mi!
JIŘÍ: Nevyslychej. Nejsem obžalovaný.
KRŮTOVÁ: Ale on?
KRŮTA: A co když jsi obžalovaný!
KRŮTOVÁ: Chce z ní mít jen nástroj pro svou rozkoš!
KRŮTA: Ty klíče jsi ztratil ty.
KRŮTOVÁ (*omlouvá se za své rozboření*): Odpust-

te....

KRŮTA: A tak ze tří svazků zbyly dva.

KRŮTOVÁ: Běž sklídit nádobi, Alí.

Alena pomalu odejde do prvního pokoje.

KRŮTA: Dva svazky klíčů na čtyři lidi! Jedněch jsem užival já, a moje žena, jedněch ty s Alenou dohromady.

KRŮTOVÁ (*Věte, která se napřimuje v křesle*): Je vám líp?

Věra přikývuje a narovnává se.

KRŮTA: A dneska sis přivlastnil oboje klíče.

JIŘÍ: Vrátil jsem vám je.

KRŮTA: Oboje?

JIŘÍ: Ty vaše.

KRŮTA: A ty druhé jsou tvoje?

KRŮTOVÁ: Já jsem podruhé vdaná. Můj první muž byl herec.

KRŮTA: Nechals je udělat ty?

KRŮTOVÁ: Alena je nadaná po něm.

KRŮTA: Anebo s je sám soustruhoval?

VĚRA (*vytáhne z kabely zrcátko; chtěla se upravit a tu se uvidí*): Já vypadám!

KRŮTA: Ty druhé klíče jsou taky moje, a ty mi je dáš!

ALENA: Ale to jsou přece naše klíče! Opravdu!

KRŮTA: Vaše? Tak teda jednou provždy. Na každém kroužku jsou dva klíče. Klíč od domu a klíč od bytu.

Majitelem domovních klíčů je domovník a majitelem klíčů od bytu jsem já. Vy máte klíče jen pro pokoj-čeny, jeden ode mne a jeden od domovníka, ale vlastně oba dva ode mne, protože na ty domovní klíče platím domovníkovi každého čtvrt roku já a ne vy a platím za tři klíče, i za ten, co jsi ztratil. Rozhod-

nu to.

VĚRA (*vsítává*): Už je mi dobře.

KRŮTOVÁ (*vede Věru do prvního pokoje*): Tam je zrcadlo.

KRŮTA: Ty klíče mi dáš!

JIŘÍ: To má být hra na soud? Tak na tuhle hru já nehraju.

ALENA: Ale spravedlnost přece musí být! Otec má pravdu! Tys udělal chybu, tak musíš být potrestán.

JIŘÍ: Taky dobrovolná soudkyně. Člověk si myslí, že jsou to prostě lidé, ale oni jsou to soudci! Dobrovolný tribunál zasedá bez přestávky. Člověk se narodí, je vyslýchán a zemře.

Zagroní zvoněk. Krůta jde do předšíně otevřít.

KRŮTOVÁ (*Aleně*): Pojd', uklidíme.

Vracejí se s Alenou do druhého pokoje a dávají nádobí na podnos. Z předšíně je slyšet blásky.

JIŘÍ (*který napjatě naslouchal*): To je domovník.

KRŮTOVÁ (*Aleně, která zvedá podnos s nádobím*): Pozor! Pozor! (*Odcbáří s Alenou do předšíně*)

SEDLÁČEK (*vchází do druhého pokoje doprovázen Krůtou. Je to starší muž podivně oblečený: papuče, košili se šlemi, ale taky rájčky od uniformy, kožený pas a pouzdro s pistolí. Směš fotrovství a frajtrovství při-*

brivnaná komplexem méněcennosti): Tak jsem se díval, jak jste vyzdobili okna. To nemáte větší prapory?
KRŮTA: Bohužel, opravdu nemáme větší prapory.
SEDLÁČEK: To je chyba, pane major. Náš barák nesmí dělat hanbu ulici.

JIRÍ (*uklidněn mávne rukou*): To nic ... Jak je ti?
VĚRA: Už je to dobré.

KRŮTA (*zdvořile*): Taky na přehlídku?

SEDLÁČEK (*s gestem k nedooblečené uniformě*): Samozřejmě. (*A pak náhle bez přechodu*) Víte, co je to rohožka?

KRŮTA: Co prosím?

SEDLÁČEK: Rohožka. Na čištní bot, jestli račte vědět.

JIRÍ: Jsem hrozně rád, žes přišla. A že ti mohu pomoci.
SEDLÁČEK: Od včerejška jsou vydrhnutý schody, a dnes už jsou zase zapraseny.

KRŮTA: Ale to my jsme neudělali!

SEDLÁČEK: Šlápoty vedou k vašim dveřím.

JIRÍ: Stejně na vás pořád myslím ... na všechny.

SEDLÁČEK: Má stará je hloupá. Ta by dělala furt. Ale já jí to nedovolím.

VĚRA: Prožil jsi s námi kus života.

SEDLÁČEK: Německej národ toho má dnes tolik, že nemůže chodit za druhéjma s hadrou v ruce.

JIRÍ: Potkal jsem jednou Tonika v Brně, ale mluvil se mnou, jako bychom se nikdy neznali.

KRŮTOVÁ (*v zástěře a s utěrkou na nádobí nakoučene zvedavě z předstíně do druhého pokoje*): Co je, pane Sedláček?

SEDLÁČEK: Zaprasený schody, milostivá.

VĚRA (*mluví teď s velkým vnitřním důrazem, ale bez jakékoli útočnosti*): To musíš pochopit, že s tebou tak mluvil.

KRŮTOVÁ: Ale to my ne!

SEDLÁČEK: Tak kdo?

VĚRA: Jedni se perou v aréně, a druzí se na to z hluboko dívají.

KRŮTOVÁ: Ledá že zeť. Ten byl ráno pryč.
SEDLÁČEK: Mladej?

VĚRA: A on je v aréně a ty jsi v hledišti.

SEDLÁČEK: A kde je vůbec mladej?

KRŮTA: Má návštěvu.

KRŮTOVÁ: Vždyť přišla rovnou od vás.

SEDLÁČEK: Ze zbrojovky? Nějaká nasazená?

KRŮTOVÁ: Inženýrka z Kolben Daněk, naše známá!

VĚRA: Ale svět, co vznikne, nebudou dělat ti, co se dělali.

JIRÍ: Jsi si tím tak jista?

SEDLÁČEK: V konstrukční kanceláři?

KRŮTOVÁ: Ano. Celou noc.

JIRÍ: Ti, co bojují, nejvíc umírají.

SEDLÁČEK: Tak ty schody dáte do pořádku.

JIRÍ (*mluví nadále s nenávidným důrazem*): Kdo tu zůstaně?

KRŮTA: Ty schody, prosím, to je věc mého zete.

JIRÍ: Kdo ho bude dělat, ten svět, co vznikne?

SEDLÁČEK: Jako hlava domácnosti jste vedeněj vy.

JIRÍ: Kdo ho bude dělat?

SEDLÁČEK: Major Krůta!

JIRÍ: Zase ty myši, které vždycky všechno přejíjí a všechnu se přizpůsobí.

SEDLÁČEK: Já mám odpovědnost za barák.

JIRÍ: Ty malé myši –

SEDLÁČEK: ... vy za domácnost.

JIRÍ: ... které nakonec vždycky všechno ovládnou.

SEDLÁČEK: Ostatně jestli chcete, já to mladýmu vymávím. (*Obrací se k prvnímu pokoji*)

VĚRA (*s náhlým pochopením*): Jiří! Tobě je tu s nimi úzko!

KRŮTA (*volá za Sedláčkem*): To jó!

Sedláček otvírá dveře do prvního pokoje.

KRÚTOVÁ: To mu patří! (A vrací se znovu do kuchyně, aby doučtrala nádoby, takže Krúta v druhém pokoji osamí)

13

SEDLÁČEK (vejde do prvního pokoje): Poklona.
JIŘÍ: Dobrý den.

SEDLÁČEK (nasadí bodrý tón): Slunko svítí, pámbůl nám přeje, bude hezkej den ... (Obrací se závořile k Věře) Vy prej jste z Kolben Daněk?

VĚRA: Jak to víte?

SEDLÁČEK: Paní říkala. (Snaží se dát do hovoru konverzачní tón) Že se vám chce jezdit do Všetína?

VĚRA: Povinnost je povinnost.

SEDLÁČEK: Povinnost je povinnost. To je správný ... (Obrátí se náhle k Jiřímu) Já chci mluvit s tebou, mla-dej. Jestlipak víš, co je to rohožka?

JIŘÍ: Rohožka?

SEDLÁČEK: Na čistění bot. Nevíš. Tak se to budeš muset naučit. Je svátek, a celý schody jsou zapraseny. Kdo si myslíš, že to bude umývat? Už jsem to říkal majorovi. Kraft durch freude! Utřeš schody. (Věře) Trochu sportu mu neuškodí, že jo, mladá paní ... Vy jste prej měla něco ve Zbrojovce?

VĚRA: Ano.

JIŘÍ (snaží se varovat): Pan Sedláček je totiž ve Zbrojovce verksuc.

SEDLÁČEK: Jak jste tu dlouho?

VĚRA: Včera jsem přijela.

SEDLÁČEK: Aha ... tím rychlíkem. V poledne?

VĚRA (váhavě): Ano.

SEDLÁČEK (přemýšlí): Co jede přes Olomouc?

45
L SN 46 v 12 d

VĚRA (*sebrala se k protiútoku*): To vim líp než vy, že v konstrukci nikdo nebyl. A že žádný vlak v poledne nepřijíždí, to vi každý.

SEDLÁČEK: Nevykručujte se, paničko, vy jste říkala, že jste přijela poledním vlakem.

VĚRA: No ano, říkala.

SEDLÁČEK: Ale žádný polední vlak nejezdí!

VĚRA: Já vim, že nejezdí ...

Sedláček je vyveden z míry.

Jenomže nevím, proč bych vám musela říkat pravdu. Vám můžu klidně říct, že jsem přijela na velbloudu.

A zas vám po tom nic není.

SEDLÁČEK (*dotčen a stále vyveden z míry*): Vy jste nějaká moc velká dáma!

VĚRA (*přesvědčena, že domovníka dostatečně ználla, jde si vzít svůj plášť*): Tak doufám, že už toho výslechu necháte.

SEDLÁČEK: Jak račte, já jsem jenom malej člověk.

VĚRA (*plášť v ruce*): Sbohem, Jiří, já půjdu.

SEDLÁČEK (*nechává jít Věru míčky ke dveřím, vytahuje z pouzdra revolver a říká se stejnou úslužností*): Já nemám právo vás vyslýchat.

JIŘÍ: Pane Sedláček, vždyť je to naše známá, vždyť nás přece znáte!

SEDLÁČEK (*namíří revolver na Věru*): Domovník není vůl, mladej. (*Věře*) Čelem vzad, dámo! No tak.

Věra se otáčí velmi zvolna čelem vzad.

A oni si tě teda vyšetří vyšší páni, kterým vlakem's přijela.

Domovník chce tlačit Věru před sebou ven, mezitím však zvedl Jiří ze svého psacího stolu těžitko a udělal s ním několik kroků k domovníkovi, který je k němu obrácen zády, jako by ho chtěl těžitkem udeřit.

vidíte jenom stíny v dálce, chcete jít za nimi a tápavě jak slepci dupete pak po všem, co kolem vás žije! Proč mám pro něčí chybný zrak odsoudit na smrt čtyři obyčejné lidi? Kdo mi dal právo k tomu rozsudku? Já přece nejsem soudce! Já odmítám být soudce!
Při posledních slovech Jiřího objeví se na scéně dva muži, které známe z první vize.

PRVNÍ MUŽ: Ovšem že nejsi soudce! Ty jsi král!

DRUHÝ MUŽ (*dívá se na těžitko v Jiřího ruce*): Kam s tím šutrem?

JIŘÍ: To není šutr.

PRVNÍ MUŽ: To je žezlo! (*Posměšně*) Vždyť říkám, že je král.

DRUHÝ MUŽ (*posměšně se Jiřímu klání*):

Tak dovol, abych se tě bál.

A čeho ty jsi vlastně král?

PRVNÍ MUŽ (*vykřikuje jako vyvolavač do užasného rámsu bubínků a píšťal, které se teď rozezněly jak būd-ba divokého karnevalového reje*):

Král podvazků, král podprsenek,
král klíčů, král domácích scének,
král ženy, kuchyně, král tchyně,
král Ponožka, král na Vsetíně,
král závětrných úniků,
král kšand a císař nočníkul

JIŘÍ (*se zuřivě brání posměchu a křičí do rámsu*): Přestaňte! To nebyl únik! Musel jsem mít nejdřív domov! Půdu pod nohama! Půdu pod nohama!

V té chvíli objeví se vzadu na jevišti půda s dvěma vikýři ve střechě a s jakýmsi prostěradly sušícími se na šnůře. K půdě vedou dřevěné schody. V té chvíli utichne ráms bubínků a ozývá se jen zdálky.

DRUHÝ MUŽ (*ukazuje se smíchem na půdu, pošklebuje se po Jiřím*): Půdu.

PRVNÍ MUŽ: Kraluj své půdě, rytíři, své půdě s dvěma vikýři!

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

VĚRA (obrátila se k protivníkům): To vim líp než vy, že a komunisti nikdy nebyli. A že žádný vlak v poledne neprojde, to ví každý.

JIRÍ (se obrátil k půdě a viděl, jak zpoza jednoho pro-
středla vystřikuje blavičku Alena. Netrpělivě): Co
tam děláš?

ALENA: Já se tady sluním! ... Na stříšce ... (Dívčí-
ně) Jiříčku ...

JIRÍ (dívá se vzburu k půdě a je velmi netrpělivý): Co
je?

ALENA: Pojď sem.
Jiří udělá dva kroky k půdě. Alena mu šeptá dolů.

Já jsem tady úplně nahá!

PRVNÍ MUŽ:
Kraluj své půdě, králi,
abychom se ti smáli!

JIRÍ (otáčí se k Prvnímu muži. Půda se mezitím ztrácí.
Křičí): To není pravda, že jsem dezertoval! Odešel
jsem jen jako voják čekat v záloze, až přijde moje
chvilé! (Pozvedá na důkaz svůj ob slovo těžítka)

DRUHÝ MUŽ (volá na Jiřího z opačné strany než První
muž): Nečekals na nic, králi!

JIRÍ (obrací se na druhou stranu k Druhému muži): Če-
kal!

PRVNÍ MUŽ (opět z druhé strany): Minulost nepředěláš,
králi!

VĚRA (objeví se náhle u Jiřího a volá na Prvního muže):
Jak to, že nepředěláš?! ... (A pak se obrací vroucně a
vzrušeně k Jiřímu) Nevěř jim. Co je minulost? Cesta,
a nikdo nemůže vědět jaká, a kam vede, teprve bu-
doucnost tu cestu u dělá dá jí smysl! Žádná mi-
nulost není definitivní! Každá minulost se dá spasil!

JIRÍ (vzrušeně): Ano! Když ho nezabiju, tak je pravda,
že jsem dezertoval. Ale když ho zabiju, je pravda, že
jsem odesel jako voják do zálohy a čekal s kamenem
v ruce! Věříš mi, Věro?

VĚRA: Věřím! Vždycky jsem ti věřila!

JIRÍ (pozvedá těžítka): Mám svou minulost tady! Tohle
je celý můj život! Držím ho v ruce!

deštěm obráze stál domovník): Ta záviat, držet v ruce svět!

VĚRA: Ne, nesmíš, nesmíš, nel

DRUHÝ MUŽ (rozbořen, že se Jiří odvrací od pičky, na něj v bráze ječí Alena): Zabij ho, zbabělče!

JIŘÍ (napřabuje těžitko):

Jdi, Věro! Můžeš jít! Máš volnou cestu!
A ty mi odpusť, držím v rukou svět
a musím zabít! Odpusť, Alenko!

VĚRA (teď si teprve všimne těžitka v Jiřího ruce a zděsí se): Proboha, Jiří, vždyť je to náhrobní kámen!

JIŘÍ: Nel! To je můj život!

TONÍK (přistoupí k Jiřímu): Pořád myslíš jen na svůj život. To je svět, co držíš; hraje se o jeho osud, a ty ho máš teď na chvíli v ruce!
Na jevišti je opět vidět pídku.

DŮSTOJNÍK (přichází k schodišti a volá vzbuřtu): Hele! Moje kočka!

ALENA (za prostěradlem): Nechte mě být! Já jsem vdána!

DŮSTOJNÍK: Muže se neboj! Muž je na řetězel (Stoupá vzbuřtu po schodech)

JIŘÍ (vidí scénu u pídky, svírá těžitko a říká přes zuby): Já ho zabiju.

ALENA (se bojí, křičí): Jděte pryč! Já jsem nahá!

DŮSTOJNÍK (je už nahoře): Tím lépe pro mnel Kočko!

JIŘÍ: Já ho zabiju!

A bubínky s píšťalami znovu zesilují svůj blas, je to teď balasná, ťvavá a rychlá scéna, když repliky následují velmi rychle za sebou v strhujícím crescendo.

PRVNÍ MUŽ: Zabij ho, králi!

ALENA (umiká mezi prostěradly, důstojník ji pronásleduje s vycibutnavající pomalostí): Jděte pryč!

DRUHÝ MUŽ: Zabij ho žezlem, když jsi král!

VĚRA (úzkostně): Zahod ten náhrobek!

PRVNÍ MUŽ: Král Ponožka, král budíkù!

JIŘÍ: Ale já neumím zabíjet!

PRVNÍ MUŽ: Král kšand a císař nočníku!

ALENA (zoufale): Jděte pryč! Já jsem nahá!

DRUHÝ MUŽ: Zabij ho, králi!

VĚRA: Zahod ten náhrobek! Prosim tě, prosím tě!

TONÍK: Nepouštěj!

ALENA: Jiříčku! ... Jiříčku! Pomoc!!!

JIŘÍ (zvedá v ruce těžitko, ale obrací se na opačnou stranu, než je pídku s důstojníkem, na tu stranu, kde v pře-

Na scéně jsou opět oba pokoje. Jiří udeřil, a domovník se skácel k zemi. Do druhého pokoje vchází rezada Krůtová a za ni Alena.

VĚRA (přidušeně): Jiří! (Pak se rychle sklání k ležícímu domovníkovi, aby zjistila, zda žije)

Jestliže jedná pobotově, účelně a borečně, Jiří stojí naopak v jakémsi nepřítomném klidu, otírá si mimoděk těžítko o sáko a pomalu ho odkládá na stůl.

KRŮTOVÁ (má ještě vlhké ruce od nádoby, otírá si je o zástěru, kterou si později voléká): Tak a hotovo.

KRŮTA: No slyšeli jste. Jiří a pořád Jiří. Neočistil si boty.

ALENA: Tak ať ty schody umyje Sedláček. Od toho je domovník.

KRŮTOVÁ: To bývalo.

KRŮTA: A zase bude. Jenomže dnes má domovník moc.

ALENA: To je hroznej Němec: S e d l á č e k.

JIŘÍ: Žije?

KRŮTA: Neboj se! Já si ho hlídám a až se to jednou obrátí, ten mi neutěčí!

VĚRA: Je po něm! (Pak zve Jiřího pokynem hlavou, aby jí pomohl odtahnout mrtvolu pod gauč)

KRŮTA (pokrácije): Ale o to teď nejde. Jde o to, že v téhle záležitosti nejsem žádněj Krůta, ale hlava domácnosti a Sedláček není Sedláček, ale hlava domu. A to jsou šarže, který musím respektovat za každýho režimu.

ALENA (provokativně vzdychne): Já nevím, proč by nemohla být jednou prima neděle!

KRŮTOVÁ: Co se ti pořád nelíbí, dítě?

ALENA: Copak tohle je život? Jestli si očistil boty, jestli si neočistil boty . . . Život je přece –

KRŮTA: No, co je život?
VĚRA (když ukryla s Jiřího pomocí domovníka, obledává teď podlahu a stírá špičkou střevice skvrnu na par-ketách): Krev.

KRŮTA. Ani nevíš, co chceš říct.

ALENA: Život má být něco velkého!

KRŮTA (je řádně vyprovokován; přebíhá po pokoji a jeho slova znějí po celý výstup jak pozout nad šepotem v předním pokoji): Aha! Já jsem pro tebe malej! Když žiju poctivě a čestně a chci, aby byla ve všem spravedlnost, v každé drobnosti, tak jsem malej!

Alena se urazí, ztrácí od této chvilky docela náladu a ostenitativně neposlouchá, co Krůta říká.

VĚRA (zpozorovala skvrnu na Jiřího šatu): Máš sáko od krve.

KRŮTOVÁ: Pepi! Alena chce prostě vyniknout!

KRŮTA: Ano! A ty jí pleteš hlavu! . . . Tak ať jde za svým otcem! Ten vynikal!

VĚRA: Jsi od krve. Musíš se jít převlíct.

Jiří jde k šatník, otevírá ho, voléká si sáko, dává ho do skříně na ramínko, sundává jiné sáko, obléká si ho.*

KRŮTA: Ten byl tak velkej, že vám oběma utekl! Anebo Jiří! To je taky velkej člověk! Tak velkej, že nás tu klidně zapomenou zamčený! A jak jste se v něm zhlížely!

KRŮTOVÁ: Zklamala jsem se! Jako už tolikrát!

KRŮTA: Protože vždycky toužíš jenom po tom, co se těpytí! Duchaplný student! Architekt! . . . A ž á d n e j architekt.

JIŘÍ (je převlečen, obrací se teď tlumeným hlasem, ale velmi energicky k Věře): Teď musíš rychle odtud.

* Viz str. 57!

KRŮTA: On jenom chtěl být architekt, jako Alena chce být tanečnice.

VĚRA (*vrčí hlavou*): Nemůžu odtud.

JIRÍ: Musíš.

KRŮTA: Ale když člověk chce něčím být a pak tím není, tak přebejvá.

VĚRA: Všem vám tu jde o život!

JIRÍ: To už nech na mně. To je moje starost.

KRŮTA: Ano. To je to slovo: On přebejvá. A nejenom tady. On vůbec přebejvá.

JIRÍ: Tohle je můj svět a já se o něj postarám. Ale ty musíš jít.

KRŮTA: Jako o posledním sletu: Nastupovali dorostenci. Řady jako šňůry, ale já najednou vidím, jak jeden ne a ne najít svůj místo.

JIRÍ: Slyšíš!

KRŮTA (*pokračuje*): Už všichni cvičili, ale ten jeden filosof se motal pořád mezi řadama. Přebejval.

Krůtová se směje.

VĚRA (*úsilovně přemýšlí; pobýbá hlavou ke ganči*): Musíme ho dostat z bytu.

KRŮTA: Vy se tomu smějete.

JIRÍ: Jak ho chceš dostat z bytu?

KRŮTA: Ale celý Strahov se díval ne na ty, co cvičili, ale na toho filosofa, co se motal a přebejval. A to je Jiří.

JIRÍ (*zcela převrácen a rozbohdnut*): Musíme se teď rychle domluvit kde počkáš, a já to vyřídím Tonikovi, až bude volat.

KRŮTA: Ale život nepotřebuje takové individualisty.

JIRÍ (*vidí Věru nesouhlas*): Musíš jít, protože jestli tě tady chytnou, tak jsem ho zabíjí zbytečně.

KRŮTA: Život je povinnost! V tom je celá jeho kráska!

VĚRA (*vrčí hlavou*): Ne.

JIRÍ: Jestli neodejdeš, tak byl celý můj život zbytečný.

KRŮTA (*obrátil se náhle ke dveřím do proního pokoje*): Jdu se podívat, jak mu to Sedláček dává.

*) V brněnské inscenaci Jana Fišera byl závěr 14. výstupu brán v této variantě:

KRŮTA: Ten byl tak velkej, že vám oběma utekl. Anebo Jiří! To je taký velkej člověk! Tak velkej, že nás tu klidně zapomene zamčený!

JIRÍ: Musíš teď rychle odtud.

VĚRA: Nemůžu odtud.

KRŮTA: Však jste se v něm zhlíželi!

JIRÍ: Musíš.

KRŮTOVÁ: Zklamala jsem se. Jako už tolikrát.

VĚRA: Vždyť tady jde všem o život!

JIRÍ: To už nech na mně. To je moje starost.

KRŮTA: Protože vždycky toužíš jenom po tom co se třpytí.

JIRÍ: To je můj svět a já se o něj postarám.

KRŮTA: Duchaplný student! Architekt!

JIRÍ: Ale ty musíš jít!

KRŮTA: A žádné architekt!

VĚRA: Nepůjdu, Jiří.

JIRÍ: Půjdeš.

KRŮTA: On jenom chtěl být architekt, jako Alena chce být tanečnice.

VĚRA: Musíme nejdřív udělat všechno, abychom je zachránili.

KRŮTA: Ale když člověk chce něčím být a pak tím není, tak přebejvá.

JIRÍ: A co chceš udělat, abychom je zachránili?

KRŮTA: Ano. To je to slovo. On přebejvá. A nejenom tady. On vůbec přebejvá.

VĚRA: Musíme ho nějak dostat z bytu.

KRŮTA: Jako o posledním sletu.

JIRÍ: Jak ho chceš dostat z bytu?

KRŮTA: Nastupovali dorostenci. Řady jako šňůry, ale já najednou vidím, jak jeden nemůže najít svůj místo v řadě.

JIRÍ: No, jak ho chceš dostat z bytu?

KRŮTA: Už cvičili, ale ten jeden filosof se pořád motal mezi řadama. Přebejval.

Krůtová se směje.

JIRÍ: V celém baráku je hitlerjugend.

KRŮTA: Vy se tomu smějete.

JIRÍ: Nemůžeš ho odtud dostat.

KRŮTA: Ale celý Strahov se díval ne na ty co cvičili, ale na toho filosofa, co se motal a přebejval. A to je Jiří.

JIRÍ (*rozbohdnut*): Rekní mi kde počkáš, a já to vyřídím Tonikovi, až bude volat.

KRŮTA: Ale život nepotřebuje takový individualisty.
JIŘÍ (*vidí Věru nesouhlas, tím rezolutněji*): Musíš jít; protože jestli-
tě tady chynou, tak jsem ho zabil zbytečně.
KRŮTA: Život je povinnost! V tom je celá jeho krása!
VĚRA (*vrčí blavou*): Ne.
JIŘÍ: Jestli neodejdeš, tak byl celý můj život zbytečný.
KRŮTA (*obrátil se náhle ke dceřím do prvního pokoje*): Jdu se po-
dívat, jak mu to Sedláček dává.

15

ALENA (*se dívá za Křitout*): On mě už nebví.
KRŮTOVÁ (*trpitelsky*): Já ti prý pletu hlavu! Slyšelas!
KRŮTA (*šel do prvního pokoje; rozblíží se*): Kde je
Sedláček?
JIŘÍ: Už je pryč.
KRŮTOVÁ: On pořád žárí na tvého otce.
KRŮTA (*ošimne si divného ozduší v prvním pokoji*):
Co je vám?
KRŮTOVÁ: Protože tvůj otec, at nám ublížil, jak chtěl,
byl někdo!
KRŮTA: Aha, d a l ti to s těmi schody, co?
KRŮTOVÁ: Byl to velký umělec!
KRŮTA: Já jsem vám vždycky říkal: Lidi zlatí pochop-
te, kdo je to domovník!
KRŮTOVÁ: Ali, slib mi, že si nedáš vzít své poslání!
Že budeš tvrdát!
KRŮTA (*Věře*): Co by mu to udělalo, otřít si boty o ro-
hožku?
KRŮTOVÁ: At si Jiří nemyslí, že jsi kus papíru, který
si může popsat podle svého!
KRŮTA: Nenechám si kvůli tobě rodinu přivést do ne-
štěstí. Ty schody vydrhněš.
KRŮTOVÁ: Ty se musíš ubránit. Ty musíš zůstat vzdyc-
ky sama sebou. Slib mi to, Ali!

ALENA: No dyt jo.

KRŮTA (*Věře*): Vy totiž nevíte, milostivá, že Jiří nepřec-
mýšlí o obecných věcech jako my, on vždycky přitac-
menším o celé Evropě! (*Dotčen podivnou nečistotou*
stí) Jenom se neobracej zády. Ty musíš vědět jedno.
Každý člověk má na světě své vymezené poslání. Ně-
kým je určena Evropa, jiným rohožka. A když si to
někdo splete, tak to může skončit katastrofou. Myslí na
Evropu, zapomene na rohožku, a domovník ho pošle
i s rodinou do koncentráku. (*Vidí Jiřího a Věru, jak*
jsou divně nezúčastnění, vysvětluje si to odporem v
či tomu, co říká, znerózní poněkud a brání se) Vy se
mnou nesouhlasíte! Vy si myslíte, že jsem špatný Čech,
když mluvím v téhle době o takových drobných vě-
cech, ale já náhodou znám naše dějiny! Jak si myslíte,
že jsme se dostali z té třistaleté poroby? Že jsme ché-
li převrátit svět? Češi nechodili nikdy na barikády.
Češi chodili do Sokola. Taková prostná udělala pro nás
národ víc než deset revolucí. (*Znovu znerózněn cho-
váním Jiřího a Věry*) Milostivá, co tak tragicky? Mí-
lostivá paní, já jsem optimista! Já jsem byl optimista a
budu optimista. Němci se položí, to už nemůže dlouho
trvat, ale lidi zlatí, kdo si myslíte, že tu bude mít po
válece slovo? Já jsem reálný člověk, já vidím věci tako-
vé, jaké jsou, a říkám vám, at to budou Rusi nebo
Angličani, zas to nebudou žádní filosofové, ale
lidi jako já, protože zas bude třeba pořádek a zas bu-
dou přebíjet taková jako je on, protože on neví, co je
to stát v řadě, nic se mu nelíbí a na všem cosí má, ale
taková lidi škodí celku, ano, každému celku, rodině,
státu a k a ž d ý m u zřízení, protože se nechtějí při-
způsobit, ale ty se m u s í š přizpůsobit, když chceš
s námi žít, a proto já trvám na tom, abys mi dal ty
klíče.

Jiří vrí blavou.
Nedáš?!

V té chvíli zazvoní telefon.

JIRÍ (vrbne se vzrušeně k telefonu): Nečas ... (Zkřiklaně dává sluchátko od ucha a volá do druhého pokoje)

Aleno! Telefon!

KRŮTA (vybrúzně): Tak poslyš: Jestli nedáš –

JIRÍ (drží v natažené ruce sluchátko pro přibíhající Alenu; lbostejně): Ještě je potřebuju.

16 HLASY TISNĚ

ALENA (bere od Jirího sluchátko; mluví zmučeným a trochu smutným hlasem): Nečasová. Jo, tě péro, Zuzano ...

ZENSKÝ HLAS (ozve se za scénou; hlas starostlivý, skoro plačtivý): Táto!

JIRÍ (šeptem Věře): To je domovnice.

KRŮTA (vešel do druhého pokoje): Nedal mi je.

KRŮTOVÁ: Co?

KRŮTA: Klíče!

ALENA: No a?

KRŮTOVÁ: Pořád tvoje klíče! Nechápeš, že tady jde o Alenin život a ne o klíče?

ALENA: No nemohla jsem prostě.

KRŮTA: A ty nechápeš, že z malejch věcí můžou bejt velký?

ZENSKÝ HLAS: Táto!

KRŮTA: Co kdyby byl nálet?

ALENA: No bóže, ty máš řeči.

KRŮTA: A my tady zůstali zamčeni jak myši v pasti!

JIRÍ (Věře): Mělas už dávno odejít.

VĚRA: Neboj se, ona přestane.

ALENA: Máš ho vidět.

KRŮTA: Ano, jak myši v pasti.

ZENSKÝ HLAS: Táto!

KRŮTOVÁ: Panebože, to je pravda!

KRŮTA: Klíče jsou víc než klíče!

JIRÍ: Co uděláme?

ALENA: Mně je to fuk.

KRŮTA: Tady jde o všechno. Jestli mu teď povolíme, tak jsme prohráli navždycky.

ALENA: Mně je dneska ale vůbec všechno fuk.

KRŮTA: Co ale uděláme, když nám je nedá?

Zazvoní zvonek. Křítá jde otevřít; v chůzi.

No řekni, co uděláme?

ALENA: Mně se do ničeho nechce ...

Z předstíne je slyšet otevření dveří, hlasy.

.No jo, tak tě péro. (Pokládá sluchátko) To byla Zuzana. (Vidí, že ji Jirí ani Věra nevnímají. Říká blázněji) Zlobí se na mne! (Jirí i Věra napjatě poslouchají hlasy v předstíni. Alena ještě blázněji.) Zlobí se na mne, že jsem nepřišla! ... (Nikdo ji neposlouchá. Křičí.) To byla Zuzana!!! (A pak se vrací a jde do zadního pokoje)

17 NĀŘEK

Křítá vede domovnici do druhého pokoje. Domovnice je prostá žena, utýraná životem, plachá, zůstává stát po celou dobu jen na kraji pokoje, u dveří. Křítovi se k ní také chovají mnohem přezíravěji než k Sedláčkově.

Věra a Jirí jsou přitisknutí ke stěně, aby jim neuniklo žádné slovo.

DOMOVNICE (pokračuje zřejmě v řeči, kterou měla s Křítou již v předstíni; její hlas má intonaci lamen-tace): Pánbčku na nebesích, dyť já stojím celou dobu

dole a čekám na něho! Dyť už ho sháněli! Von má tu parádu!

KRÚTA: Zkontroloval prapory a šel.

DOMOVNICE: Že von si nedá pokoj, von zas ráno viděl, že do domu přišel nějaký cizí člověk a von chtěl přijít na to, ke který partaji šel, já povídám, co je ti po tom, to je věc partaji, ale von, že prej je to jeho povinnost. Já už sem vobešla všechny partaje a von nikde není. Nevíte, kde by mohl být?

KRÚTOVÁ: Ne, paní, to my nevíme. (*A potom nenápadně i okázale zároveň oděje z pokoje*)

ALENA: Třeba už mašrujel

DOMOVNICE: Dyť je v papučích! Boty má nachystané v kuchyni... Pánbčku na nebesích, co já mám dělat, von dycky říká, dyby něco, volej hned SA... no jo, dyť voni se tam už seřazujou, slyšíte je, a von tam musí být, to by byl malér, kdyby tam nebyl, to já vím, ale já bych to měla hlásit, né? Pane majóř, mám tam jít, na to jejich velitelství, mám jim to hlásit? Dyť von tady někde musí být!

KRÚTA: To byste měla hlásit. Aby pan manžel neměl nepřijemnosti. To víte, kdo se dá na vojnu –

DOMOVNICE: Ale dyť já ani neumím německy... no jo... tak já du... Pánbčku na nebesích, proč musí furt něco být... (*Odcbáží do předstíne*)

Krúta ji ani nedoprovází. Je slyšet zabouchnutí dveří.

18

Krúta zůstane v zadním pokoji sám s Alenou; nemají si co říct, mírně se ignorují a překážejí si. Krúta přebáží po místnosti a zřejmě urputně přemítá. Alena leluje a je čím dál rozmrzelejší.

Zatím v prvním pokoji vznikne borečný rozhovor.

JIŘÍ: Tak. A teď musíš hned odejít.

VĚRA: Klid, klid, klid.

JIŘÍ: Kde budeš na Tonika čekat?

VĚRA (*sleduje borečně jinou úvahu*): To bude ještě chvíli trvat, než sem někoho přivede.

JIŘÍ: Budeš čekat u cukrárny, ano?

VĚRA: Rychle: můžeme ho někam uklidit, nebo ne?

JIŘÍ: Nemůžem ho nikam uklidit. Před domem jsou SA a v celém baráku je hitlerjugend.

VĚRA: Tak ale musí všichni odtud.

JIŘÍ: To je nesmysl.*)

VĚRA: Jinak jsou ztraceni. Musí odtud.

JIŘÍ: Jak je odtud dostaneš?

VĚRA: Musíme jim všechno říct.

JIŘÍ: Udělají paniku a poběží tě okamžitě udat, aby se zachránili. Nesmí se vůbec nic dovědět.

VĚRA: Tak je odtud vyhlááme jinak.

JIŘÍ: Jak je odtud chceš vyhlákat?

VĚRA: Musíme si něco vymyslet.

JIŘÍ: Jakmile začnou něco jen tušit, udělají paniku.

VĚRA: Jinak jsou ztraceni. Musíme je vyhlákat.

JIŘÍ: A když je vyhlááš, co s námi všemi uděláš? Kam nás ukryješ? Přece nás nemůžeš všechny čtyři převádět přes hranice! Vždyť to je docela nemožné! Do hodiny nás pochytají... (*Podává Věře plášť*) Tady máš a jdí!

VĚRA: Přece vás tu nemůžu nechat!

JIŘÍ (*borečně resumuje celou situaci*): Mrtvolu odstranit nejde. Je odtud dostat nemůžeš. Skrýt je nikam nemů-

*) V pražské inscenaci Otomara Krejčí vejde na tomto místě Alena do prvního pokoje, zeptá se: „Neruším?“ a bere si odtud gramofon. Odejde pak zase do druhého pokoje, v němž je sama (Krúta i Krútová jsou po odchodu domovnice kdesi vzádat). Dává na gramofon desku. Orze se tichá buďba starého slágru – „Tvůj bílý sátek mne zpátky nezvolá“ – a Alena přítom trénuje baletní po-
byby.

žeš. Musíš jít sama dokud je čas, nebo tě prostě vyženu.

VĚRA (*po malé pauze, tiše*): A co ty?

JIŘÍ: O mě se nestarej.

VĚRA: Ty se tu chceš nechat chytit?

JIŘÍ: A mám utéct?

VĚRA: Samozřejmě že máš utéct!

JIŘÍ: Je to má rodina!

VĚRA: Když je odtud nemůžeme dostat pryč, co jim tady pomůžeš?

JIŘÍ: Nenamáhej se!

VĚRA: Co jim tu pomůžeš, když zůstaneš?

JIŘÍ: Musím dosvědčit, že o ničem nevěděli.

VĚRA: Uvažuj chladně. Musíš uvažovat docela chladně.

Když odejdeš, bude stejně jasné, žeš ho zabil ty, že oni nic nevěděli. Když zůstaneš, nic se nezmění. Podle stanného práva zastřelí v každém případě celou rodinu. I když zůstaneš i když odejdeš.

JIŘÍ: Mluvíš úplně zbytečně.

VĚRA: Uvažuj docela chladně. Když zůstaneš, bude to jenom sebevražďa.

JIŘÍ: No a?

VĚRA: Na tu nemáš právo!

JIŘÍ: Kdo mi bere to právo?

VĚRA: My ti berem to právo – protože jsi s námi už zase spojen!

JIŘÍ: Mluvíš úplně zbytečně.

VĚRA: Když zůstaneš, budou tě vyslýchat a mučit.

JIŘÍ: Předejdu je.

VĚRA: Já vím, luminály. Ale ty musíš žít! Je zachránit nemůžeš, ale můžeš zachránit sebe...^a (*Náhle si uvědomí*) A Alenu! No ovšem, Alenu! Musíš jí vylákat, – nějakou záminku a ona půjde! A tři, to jde! Musíme zachránit, co se zachránit dá! Půjdemě tři, vylákáš Alenu, Toník nás najde, anebo půjdeme sami, to všechno půjde, tři to jde, půjdeme s Alenou, to půjde!

JIŘÍ (*zvíklán*): To je strašné...

ALENA (*dotčena nepřijemnou atmosférou v druhém pokoji vejde do prvního pokoje. Zastřebe poslední slova a posmívá se napodobujíc Jiřího hlas*): To je strašné, to je strašné, protože já jsem dnes vůbec takový divný... (*Svým hlasem*) A oni tam (*k druhému pokoji*) jsou taky divní, všichni jste divní, divní, divní... úplně divní.
Zazvoní telefon.

JIŘÍ (*bere rychle sluchátko*): Něčas... Ano! (*Podává sluchátko Věře*)

VĚRA (*bere sluchátko*): Ano... Dobře... Ale my jsme třil... Ne, musí to jít!... Musí! Musí!... Ano: něco se stalo... Ano... ano... auto už je tam, době... nadvakrát... ano... (*Pokládá sluchátko. Jiřímu*) Za deset minut za rohem proti parku, bude tam dodávkové auto, nápis Vsetinské pekárny, řekněte, že vás posílá Věra, to stačí... A já musím jít hned.

ALENA (*s gestem k telefonu*): Na koho jste to křičela?

VĚRA (*v rozpacích*): Já jsem křičela!

ALENA: No úplně jste křičela!

VĚRA: To se vám zdálo.

ALENA: Nezdálo! Úplně jste křičela. (*Jiřímu*) A co máš s pekárnama?

VĚRA: Ale půjčí nám auto.

ALENA: Něco se děje?

VĚRA: Ne. Co by se dělo.

ALENA: Vy jste divní...

VĚRA (*konečně dostala nápad*): Nejsme divní, opravdu ne, mám ale na venkově známé, slíbila jsem Jiřímu, že zajedeme pro nějaké máslo... a sádlo...

ALENA: Máslo a sádlo?

VĚRA: Ano.

ALENA: A taky vajčka?

VĚRA: Taky. Pojedete s námi, že?

ALENA (*koketně*): Ale já bych chtěla talkový bez bílku, kde je jenom žloutek.

KRŮTA (*Kritové, která se právě vrátila do druhého pokoje*): Rozhodl jsem se. Počkám, až odejde ta jeho návštěva.

VĚRA (*obléká si plášť, do něhož jí Jiří pomáhá, zastavuje se u dveří*): Musíme jet nadvakrát. Jdu napřed. Jiří: Běž.

VĚRA: A rychle, auto nemůže dlouho čekat! (*Obrátí se a odchází*)

KRŮTA: Ale pak mu dám ultimatum. A když mi ty klíče nedá, tak mu z jeho pokoje vystěhuju všechn náš nábytek i s Alenou. (*A usedá, aby si připravil síly na poslední boj*)

19

ALENA (*dívá se na dveře, jimiž odešla Věra a vrtí bláznivě hlavou*): Ta ale je! Najednou se sebere, to taky mohla říct našim aspoň sbohem ...

Jiří: Alenko, prosím tě, teď se ale rychle obleč, ano? Ale musíš rychle!

ALENA: Jakýpak rychle?

Jiří: Prosím tě.

ALENA: Mám času dost.

Jiří: Nemáš.

ALENA: Do baletu je pozdě a nikam jinam nespěchám.

Jiří: Alenko!

ALENA: No?

Jiří: Víš, jaká je o všechno bídal!

ALENA: To je dost, žes na to přišel!

Jiří: Máme auto!

ALENA: No a?

Jiří: Musíme toho využít!

ALENA: Říkám ti, abys nejel!

Jiří: Máš mě přece ráda!

ALENA: A kvůli tomu mám jet s tebou pro maslo?

Jiří: Alenko, nechal jsem všeho, odjel jsem do Vsetína dělat poskoka, jen abychom byli spolu – a ty nemůžeš jít se mnou ani na chvíli, kam chci?

ALENA: Proč bych nemohla? Můžu.

Jiří: Tak prosím tě, pojď.

ALENA: Ale nemusím.

Jiří: Vždycky jsi říkala, že bys chtěla mít se mnou každý den svatbu.

ALENA: Každý den svatbu, to by bylo fajn, protože po svatbě to už není tak fajn, no taky je to fajn, ale už ne tak ... (*Začíná provádět jakési taneční pohyby, jakýsi baletní trénink*)

Jiří: Zase to bude, jak to bylo, právě proto chci odtud zmizet, aspoň na chvíli, abychom byli jen spolu, buďme mít dnes zase svoji svatbu, ano? Ten výlet, to bude naše svatební cesta!

ALENA (*směje se*): Svatební cesta v autě od pekáteln!

Copak jsem rohlík?

Jiří (*ukazuje z okna*): Dívej se! Je krásně ...

Alena tančí.

Dostaneš se ven! ...

Alena tančí.

Je nedele! ...

Alena tančí.

Prosím tě, jestli mě máš ráda, pojď se mnou!

ALENA (*přísne*): Už jsem řekla, že nikam nepůjdu. Když jsem se nedostala do baletu, musím aspoň trénovat doma. Ty si myslíš, že to není žádná práce: tančit! To ty nikdy nepochopíš, že člověk má své poslání!

Jiří (*křičí*): Bohužel!

ALENA: Jak to „bohužel“?

Jiří (*křičí*): Protože potom musí být člověk bezohledný!

ALENA: To se nedá nic dělat.

JIRÍ: Nedá. A proto půjdeš se mnou. (*Chytá Alenu za ruku*)

ALENA: Nepůjdu!

JIRÍ: Půjdeš! A přestaň se vrtět!

Alena se brání, Jirí jí cloumá.

ALENA: Co blázníš? Co blázníš? Já budu křičet!

JIRÍ (*náhle zlomen kleká si před Alenou*): Aleno, prosím tě, pojd' se mnou.

KRÚTOVÁ (*snaží se již chvíli zachytit z vedlejšího pokoje slova nesrozumitelné háčky a vchází teď do prvního pokoje; vidí Jirího klečít*): Něco ti spadlo, Jirí? ...

A kde je ta návštěva?

ALENA: Ona šla pro auto. Totiž máslo ... ne, pro vajčka.

KRÚTOVÁ: Neumíš mluvit pořádně?

ALENA: Má známé na venkově ... a zajedou tam pro vajčka, no ...

KRÚTOVÁ: Kdo?

ALENA: No Jirí a ona.

KRÚTOVÁ (*s nepřiznání*): Sami dva?

JIRÍ (*chápe se poslední příležitostí*): Já chci, aby Alena jela taky!

ALENA: Ale já nechci!

JIRÍ: Přece s ní nepojedu sám! Uznějte!

ALENA: Já chci cvičit! Já musím cvičit!

KRÚTOVÁ (*mění rychle stanovisko*): Snad bys nechtěl, aby na ni Alena žárčila? Alena není našťestí jako ty.

Nevím, proč by se měla někam vliáčet. A odpoledne k nám přijdou podplukovníkovi. Chci mít dceru doma.

ALENA: Když jsi mi zkazil balet, tak si měj zkaženéj výlet. Protože ty se už musíš jednou naučit vážit si mé práce a když to nejde po dobrým, tak musím být na tebe zlá, to jinak nejde. A můžeš mě prosit, jak chceš, to máš prostě marný.

JIRÍ (*s náblou rezignací*): Tak dobře ... (*Jde k scéně psacímu stolu*) ... zůstaneme doma ...

ALENA: Ale ty bys měl jet!

JIRÍ (*bere do ruky tubu luminalu*): Ne, ne, rybičko, bez tebe neodejdu.

III. VIZE

Oba pokoje zmizí, scéna se setmí, je naprosté ticho. Jiří je sám.

JIŘÍ: Ano, ať je tma... (*Poblédne na tubičku ve své dlani*) Tak co, tubičko s krásným kolečkama, jak je tam? ... Dobře, že? ... Huby tam nežvání, bubny tam nebubnují ... A všichni se tam rozplývají v jakémsi nadšení ... rozplývají se ... a stává se z nich tráva ... V tom musí být velká úleva, stát se něčím jiným než člověkem.

Uprostřed Jiřího rozhovory ozvala se tiše znějící budba. Několikatakátový úvod „Písně o solénně“. A nyní se ozývá píseň sama. Není to ani zpěv, jako spíš zpěvavá recitace, v níž se nesmí ztratit v nezřetelnosti ani jediné slovo. Je tma, zpěvák a zpěvačku je možno tušit kdesi na druhé straně jeviště.

MUŽSKÝ HLAS:

Když jste, svlečno, svlečna, svlékněte si tu kůži.

Kůže jen hzdí krasavice,

ach, odhoďte tu kůži pryč,

buďte jak dětská stavebnice,

pár kostek, kosteček ... nic víc.

ŽENSKÝ HLAS:

Jak myslíš, milý. Co by ne?

Ta kůže, ta je pro jiné.

A to, co je pro jiné, to ať pomine.

A že vím, co se patří,

já ke tvé radosti

se jako řádná svlečna vysvleču do kostí.

Hlasy dozněly a dál je slyšet zas jen tichou budební mezibří. V té chvíli se objeví u Jiřího Toník.

TONÍK: Zatřídil jsem ti auto, Jiříko. Ale máš už jen pět minut čas.

JIŘÍ: Mám už teď vůbec všechnen čas. Copak bych mohl žít, když oni zemřou?

TONÍK: Já vím. V tvé situaci má prý muž ráději zemřít. Je to podle všech pravidel cti. Ale je to zbyteč-

ná smrt. A proto špátaná smrt.

JIŘÍ: Smrt je málokdy užitečná. Stačí, když zemřu čestně.

TONÍK: Neoháněj se ctil! Je to jen zrcadlo, ve kterém se zhlíš! Chceš zůstat před publikem hezký! Chceš se i ve smrti líbit! Myslíš pořád jen na sebe! Ale že soudruzi potřebují tvůj život, že je tě potřeba, na to nemáš myslet? Auto tě čeká. Máš pět minut čas!

JIŘÍ: Co po mně chceš! Nepůjdu bez Aleny ...

Vypluje mu náhle nad hlavou bělostný svítící kotouč

a slabě osvětlí scénu; Jiří to vidí; užasle.

Měsíc ... (*Bez úleku; okouzleně*) Ne, to je tableta!

Další a další měsíce vyplouvají a osvětlují víc a více scénu. Jiří se po nich dívá s jakousi úlevou, zatímco

Toník se ztrácí ze scény.

A další ... Moje lumínaly! ... Už mi jdou naproti, mé jedovaté luny.

A píseň o solénně pokračuje teď další slokou. Scéna je však již osvětlena a je vidět zpěvák a zpěvačku. Je to Dústojník gestapa a Alena. Dústojník mluví slova písně a Alena tančí.

DŮSTOJNÍK:

Když jste svlečno, svlečna,
svlékněte si ty kosti.
Vždyť vás ta kostra musí tlačit,
když takhle bez masa jste tu,
ach, odhodte ji někam radši,
tuhletu tvrdou nahotu!

*Teprve při posledních verších písně odtrhl Jiří oči od
kroužících lun a s brázdou spatřil Alenu vzdávající se
v tanci. Ale to už mu zastoupí cestu Důstojník.*

ALENA (tančí a mluví píseň):

Jak myslíš, milý, co by ne?
Ty kosti, ty jsou pro jiné,
a to co je pro jiné,
to ať pomine.
Tak jako rádná svlečna,
která ti chce vyjit vstít,
já se ti, milý, svleču,
až na své čiré nic.

DŮSTOJNÍK: Co tady děláš?

JIRÍ (ukáže vzhůru na kroužící lupy): Jak vidíš. Unikám
ti.

DŮSTOJNÍK: To je smutné. Ty unikáš mně, ona zas
tobě. A taky jsi ji chtěl mít a ovládat; ty znáš tuto hla-
dovou vášeň v malém, já spíš ve velkém; chtěli jsme
mít Německo a potom celý svět... (Se zvrhlou něbou)
Jenomže je tu potíž: Miláckové nám stále unikají a je-
jenom jeden způsob, jak je a b s o l u t n ě mít...
V té chvíli ukáže do hloubi jeviště, kde se objeví kůl
a k němu přivázaná žena, do jeviště obrácená zády.
Jiří přidušeně vykřikne: „Aleno!“ A Důstojník pokračuje.

Svlékat si je... do prádla, do kůže, do kostí, do
prázdna... (Mizí ze scény)

JIRÍ (běží ke kůlu a kleká k upoutané ženě): Prosim tě,
aspoň teď buď už docela se mnou.

ŽENA U KŮLU: Vždycky jsem byla s tebou.

JIRÍ: Ty mě miluješ.

ŽENA U KŮLU: Byla jsem nemá... .

JIRÍ: Ano, mluv, poslední chvíle je ta hlavní chvíle!

ŽENA U KŮLU: Takhle jsem toužila být k tobě připou-
tána... provazy...

JIRÍ: Kam bychom utíkali, když jsme se našli.

ŽENA U KŮLU: Má lásko!

JIRÍ:

Zemřeme. Budem jen noc a tráva.

Pak už mi nebudíš prchat, jaks prchávala.

ŽENA U KŮLU (ve vášnivém nesoublasti): Proč mluvíš
o smrti?

JIRÍ:

Zas budem za sebou bloudit v té širé zemi,
bez očí, bez uší, rozplynutí a němí!

ŽENA U KŮLU (křičí): Mlč! Lásko nesahá za hrob! To
je lež! Tam nic není! Ani láska tam není!... Ach, kdy-
bych se tak mohla změnit v řeku a vtéci do tvých žil
a bušit ve tvém srdci, aby nebylo už nikdy váhavé a
mdlé!...

JIRÍ (odvážně borečně ženu od kůlu a nyní ji poznává):

To jsi ty -

VĚRA: Ano... já... (Pozvedne hlavu, vidí Jiřího zkle-
maní a děsí se toho) Proboha, neboj se mně!

Jiří sklopí hlavu.

Musíš jít se mnou. Jinak zemřeš.

Jiří vrtí hlavou.

Já vím, že máš v sobě hranici, na které budeš celý život
upalován. Ale ty musíš jít. I s tou hořící hranicí - ty
m u s i š jít...

Jiří vrtí hlavou.

Tak umřu taky. Připoutej mě!

A Jiří zvedá hlavu. A vrtí hlavou.

Odvázals mě, tak mě zase připoutej!

A Věra si stoupá zády ke sloupu a tiskne se k němu.

JIRÍ: Uvolnil jsem ti cestu. Jdi.

VĚRA (*vrčí hlavou*): Budu tu čekat.

JIRÍ: Jdi. A neboj se. Nikdo se ode mne nic nedoví.

(*Obrátí hlavu k lunám, které nad ním krouží*) Já už zůstanu se svými lunami. (*Pomalu s nimi odchází*)

VĚRA (*přitisknuta ke sloupu; ponořena do sebe*):

Pak budu jenom prosit vítr,

aby mi ztěžkl v náruči

a černé lesy prosit budu,

ať změní se v tvá obočí,

a bystrou vodu prosit budu,

ať změní se v tvé nepokoje

a nepokojně vteřiny,

ať promění se v kroky tvoje,

a modré nebe prosit budu,

ať zmenší se mi ve tvé oči,

a hustý podsoumravný déšť,

ať mne tvou hořkou slzou smočí...

Na scéně jsou opět oba pokoje. Jiří stojí opřen o psací stůl a drží v ruce tubu s lumínáky.

ALENA: Ale vždyt to by byla opravdu hloupost, kdybys nešel, vis, jak mám ráda vajíčka.

KRŮTOVÁ: To, cos dnes udělal s těmi klíči, stejně tak lehko neodčiníš.

ALENA (*s poučující sbíravostí*): To bych se moc zlobila, kdybys nešel. Musíš si uvědomit, žes ty klíče vzal ty a ne já a žes je měl už dávno dát udělat, já vim, že ty říkáš, že takové praktické věci mám dělat já, ale ty taky můžeš něco udělat, i když je ta válka, já vim, že je to strašný jak zatykáji a tak, ale to se nedá nic dělat, každý, kdo se proviní, musí to nějak odčinit, já taky když jsem byla malá a něco jsem udělala, tak jsem to pak musela odčinit, třeba jsem klečela v koutě, tos měl vidět! Ale musela jsem klečat a ty musíš přinést vajíčka a bude zase všechno fajn...

Jiří stojí u psacího stolu a zvolna, jako by se s tím lovcem, rovná tam několik knížek a kupu papírů; nakonec bere do ruky těžítka a klade ho na ně. Nevnímá, co mluví Alena, ale zadívá se teď na ni dlouze.

KRŮTOVÁ (*chvíli ještě setrvávala ze zvědavosti v prvním pokoji, ale pak se náhle vrátila do druhého; aby tam významně oznámila Krůtovi*): Návštěva odešla. ALENA (*si všimne pohledu Jiřího*): No, co je ti?

KRŮTA (*překvapen*): Odešla?

KRŮTOVÁ (*pokrčí rameny*): Odešla.

ALENA (*náhle velmi něžně*): Ty seš jak svatej nad potokem, ty můj nešičko... Ty můj svatej nešičko (na-

padne jí rým) doneseš mně vajíčko, doneseš mně vajíčko, ty můj nešičko ...

Jiří se od ní odtrhne pohlédem a jde směrem k před-
síní, tubičku luminálů v ruce.

KRŮTA: Tak přišel čas. (Vstane a jde cosi bledat; pak
najde láhev slivovice; odzátkovává ji)

ALENA: Kam to jdeš?

JIŘÍ: Rozbolela mne hlava.

ALENA: Jdeš zapít prášek?

JIŘÍ: Ano.

ALENA: Ty můj nešičko! (Běží za ním) Víš, že si ne-
máš zvykat na prášky, lepší je jít na vzduch, mne taky
bolí hlava, beztak kvůli tobě ... Tak počkej!

Jiří zůstane stát u dveří do před síně.

Já pojedu s tebou, ne, nepojedu s tebou, já musím cvičit,
ale doprovodím tě k tomu autu, tak počkej, Alenka
se pěkně obleče ...

KRŮTA (nalévá si číšku): Tak, pane zet. Kostky jsou
vrženy! (Pak číšku vypije)

ALENA: Co si mám obléct?

JIŘÍ: Prosim tě, ale rychle!

ALENA (u otevřeného šatníku): Neříkej mi „rychle“,
nebo si vzpomenu na balet! ... Tak který?

JIŘÍ: Ty bleděmodrý.

ALENA: Prosim tě! V těch vypadám tlustá.

JIŘÍ: Tak ty červený.

ALENA: Když je nečáste?

JIŘÍ: Tak si vem sukní a halenku a pojď!

ALENA (roztomile): Bu bu bu!

KRŮTA: Půjdeš se mnou, Slávko, ano?

ALENA: To má být taková malá slavnost, když si žena
vybírá šaty.

KRŮTOVÁ (ráda): Jak myslíš, Pepi.

ALENA: Ale já nemám žádný hezký šaty ...

Zazvoní telefon.

mám hezký šaty, ale na žádný nemám chuť.

JIŘÍ (zvedá sluchátko): Nečas ... ano ... (Obhlédne
rychle místnost)

ALENA: ... a na šaty musí mít člověk chuť.

JIŘÍ: Ano, Toníku. Hned. (Pokládá sluchátko. Obrací se
k Aleně) Tak, a teď ani slovo. (Bere ji za ruku a táhne
ke dveřím. Alena je v rozepnutém županu, je podě-
šena, chce se bránit. Mezitím otevřel Krůta dveře do
předního pokoje a nabízí Krůtové, aby vešla první.)

ALENA (vlečena Jiřím): Ale vždyť já jsem nahál ...

No ty ses zbláznil!

JIŘÍ: Mlčet!

KRŮTOVÁ (stojí na práhu a zírá na tu scénu; pak):
Pepí! On ji bije!

Krůta vběhne do proníbo pokoje a chce Jiřimu vyrvat
Alenu.

JIŘÍ (nepouští Alenu, bere ze stolu těžítka a napřahuje
je proti Krůtovi): Je to moje žena a půjde se mnou!
S napřáženým těžítkem vleče za sebou Alenu. Krůta
se bojí a couvá před Jiřím, ale o dveře, které vedou do
před síně, stojí opřena Krůtová. Jiří s těžítkem a Alenou
přichází krok za krokem k ní. A bodiny, jedny po dru-
bých, začínají odbíjet devátou bodinu.

JIŘÍ (Krůtové): Pušť.

KRŮTOVÁ (v hysterii): Jen uhoď! Zabij matku své
ženy!

JIŘÍ: Uhn!

KRŮTOVÁ: Co si myslíš? Že ji můžeš zamykat, jak
chceš? Že si ji můžeš vláčet, kam chceš? Nikam nepůj-
del, protože není tvoje, není tvoje, není tvoje, není tvoje!
A bodiny odbíjejí devátou.

I V. VIZE

Oba pokoje zmizely. Odbijení bodim se proměnilo v obličej vyžvanění zvonů. Dva muži jdou napříč jevištěm směrem dozadu nebo vzpůru. Jirí se zmateně rozblíž a volá na Muže.

JIRÍ: Kam jdete?

PRVNÍ MUŽ: Do hor!

JIRÍ (div si nezachytává uši): Co je to za rámus?

DRUHÝ MUŽ: Na poplach, králi! Nevidíš, co nám chystají?

Na pravé straně se objeví popravčí zedř s jedním velkým bákem.*

KRŮTOVÁ (zdálky): Pojďte, děti ...

Krůtová, Krůta a Alena přicházejí ke zdi, nesou si s sebou stolek, židle, Alena pendlovky.

JIRÍ (s brůsou): Proboha, to je popravčí zedř!

KRŮTOVÁ: Pořádný člověk se umí zařídit všude jako doma ...

Rozstavují před popravčí zedř stolek a židle.

Ty pendlovky, Ali!

Věši na skobu ve zdi pendlovky. Zvuk zvonů se zvolna ztišuje. Kolem stolu jsou čtyři židle, usazují se na ně, jedna zůstane prázdná.

PRVNÍ MUŽ (zdálky): Je nás čím dál méně! Je tě potřeba, králi!

JIRÍ (zoufale): Ale moje místo je tady, dokud ona jel (Divá se na Alenu) A ona pořád ještě je! A je mojej

*) V některých inscenacích šibenice.

KRŮTA (když už se všichni tři usadili): Jirí! Jirí a zase Jirí! Není včas u stolu!

KRŮTOVÁ (mateřským hlasem):

Posnídáme, Aličko.

Celý svět je vajíčko.

Celý svět je ze žloutku.

Touží po tvém žaloudku.

ALENA: Už jsem měla hlad!

KRŮTOVÁ: Ale nehltat!

ALENA (vidí Jirího): Jel! Tam je Jirka. Jirko! (Vstane)

JIRÍ: Aleno!

Cbce jít k ní, ale v té chvíli zvuk zvonů umlká a k scéně u popravčí zdi přistupuje Důstojník a dívá se na vstanoucí Alenu.

DŮSTOJNÍK: Kočko!

Alena vidí Důstojníka, ukví na něm pobledem a v brže strne. Krůta ani Krůtová nic neposorují a pro-vádějí dále pantomimu snídane. Důstojník mlkvi st-gestivně a zamysleně.

Jsi moje. Mohu si s tebou dělat, co chci. Jenomže já toužím po absolutnu, kočko: Tvá kůže byla pro jiné. Tak ať pomine. Tvá kostra čněla pro jiné. Tak ať pomine ... (Náhle vidí prázdnou židli, vztekle na ni ukáže) Proč je ta židle prázdná? (Obrátí se na Krůtovou) Ženská!

Teď ho Krůtová spatří, vstane a strne před ním.

Kdo tady chybí?

Krůtová není mocna slova. Důstojník se obrací na Krůtu, který až do tohoto okamžiku klidně pokračoval ve snídani.

Majore!

Krůta vstává, stojí v pozoru před Důstojníkem.

Kdo tu chybí?

KRŮTA: To prosím Jirí!

DŮSTOJNÍK (se otáčí a křičí): Jirí!

Jiří jde pomalu k Důstojníkovi. Důstojník si ho měří, jako by se rozpomínal.

Ty jsi ten na řetěze?

JIŘÍ (*vrčí blavou*): Ne.

DŮSTOJNÍK: Tak ty už jsi mrtvý!

JIŘÍ (*vrčí blavou*): Ne.

DŮSTOJNÍK (*ukazuje na prázdnou židli*): Tak se posad! Tady je tvoje místo!

JIŘÍ (*vrčí blavou*): Není.

DŮSTOJNÍK (*sladce*): T a d y je přece všechno, co máš! ...

JIŘÍ: Nemám nic.

DŮSTOJNÍK: Tvé království ...

JIŘÍ: Nemám nic, majiteli světa. Jsem svobodný! Mám jenom touhu ... (*s nesmírnou nenávistí*) touhu zabijet tě, kde tě potkám.

Obrátí se a odchází stejnou cestou, kudy šli na začátku této vize oba Muži.

DŮSTOJNÍK: Stůj. Kam jdeš?

JIŘÍ (*obrátil se*): Do hor!

DŮSTOJNÍK: Neutečeš mi!

JIŘÍ: Neutíkám! Jdu si tě najít!

Scenerie popravčí zdi zmizí, i Důstojník mizí a Jiří jde ... A čeká na něj Věra. Stojí a dívá se na něbo.

Ale Jiří ji nevidí.

VĚRA: Čekám tu na tebe.

Jiří ji spatří, zarazí se několik kroků od ní.

Dáš se vzhůru; za tři hodiny dojdeš k myslivně; od ní vede pčšina vlevo; asi za hodinu přijdeš k senikům; tam najdeš hlídku.

JIŘÍ: A ty?

VĚRA: Musím jít ještě dál.

JIŘÍ: Děkuji ti, Věro. Sbohem. (*A obrátí se. Odchází. vzbírně*)

VĚRA (*se za ním dlouze dívá a pak se mu bluboko ukloní*): Jiří. Jiříčku. Odpust.

JIŘÍ (*zastavuje se ještě a dívá se tím směrem, kde na poslední u popravčí zdi viděl Alenu*):

Alenka, rybičko manná.

Má špatná a jediná láska.

Odpust.

(*A bluboko se jí ukloní*)

Na scéně jsou opět oba pokoje. Hodiny odbíjejí, postupně se ztišují a s koncem bry úmlkají.

KRŮTA (*který se teprve teď vzpamatoval*): To je ne-slychané! Ty nám budeš vyhrožovat!!

JIŘÍ: Odpusťte ...

ALENA: Ty seš úplnej blázen!

JIŘÍ: Prosím vás všechny, odpusťte mi ... (*Obrátí se a odchází ke dveřím*)

KRŮTOVÁ: Tohle se odpustit nedá. To je konec.

KRŮTA: Počkej! ...

Jiří je u dveří, ale zastaví se a obrátí.

To je hrozně moc jednoduché: odpusťte, odpusťte ...

O tvoje city ti nestojím. Mně jde o moje právo a já tě

proto žádám naposledy: Dej mi okamžitě mé klíče!

Jiří mlčky vytáhne z kapsy klíče a podává je Krůtovi.

Pak rychle odejde.

ALENA: To je blbá neděle ...

KRŮTA (*drží v ruce klíče a je obromen nečekaným vítěz-
stvem*): Viděli jste? Viděli jste to?

ALENA: No bóže ...

KRŮTA: Copak nic nechápete? Nechápete, že tohle byla kapitulace? Klíče jsou víc než klíče. Já vám říkám, že jsme dnes vyhráli velkou válku!

K o n e c

Je konec června, hra se už dva měsíce hraje, recenzenti recenzují a v recenzích většinou neopomíjejí uvádět děj. Dominují se, že hra má tuto fabuli.

Jiří, nedostudovaný architekt, který byl kdysi v Praze členem komunistické buňky, uchýlil se po vyšetřování na gestapu do závěti maloměstské rodiny ve Vsetíně, kam jednoho rána přijde náhle pronásledovaná Věra, někdejší Jiřího milénka, prosit na krátkou chvíli o útočiště. Jiří ji přijme a v dalším vývoji děje, aby ji zachránil, zabije žitkem konfidenta - domovníka, i když je si vědom, že tímto činem uvádí sebe i celou rodinu do nebezpečí smrti. Když domovnice jde hledat domovníka a je zřejmé, že co chvíli upozorní na jeho záhadné zmizení gestapo, je nutno rychle jednat. Věra chce stůj co stůj zachránit alespoň Jiřího a jeho ženu. Odchází první a Jiří se pak pod nejrůznějšími záminkami snaží ssebou vylákat ven Alenu. Avšak ta podporována rodiči si postaví z rozmarné trucovitosti hlavu a Jiřímu nezbyvá, než aby šel nakonec sám a zanechal nic nevědoucí rodinu jisté smrti.

Ale je tohle děj mé hry? Mohu její příběh vyprávět docela jinak:

Ve Vsetíně žila rodina Krůtů, otec, matka, dcera, a měla tři svazky klíčů. Pak se přiznal zet Jiří a brzy jeden svazek ztratil. Na čtyři lidi zůstaly dva svazky klíčů. Potom jednoho rána zazvonil telefon a Jiřího kamsi záhadně odvolal. A tu rodina zjistí, že Jiří odnesl oboje klíče a zamkl je v bytě. To je velmi vážné, protože Alena má za chvíli zkoušku na balet a nemůže se dostat z bytu. Jiří se po chvíli vrátí a tvrdí, že vzal klíče omylem. Ale nikdo mu nevěří. Krůtová dokazuje, že Jiří odedávna na Alenu chorobně

žátlí a chce zabránit, aby se dostala k divadlu; nechal se tedy odvolat smluvným telefonem a zamkl ji proto, aby se nedostala na zkoušku do baletní školy. Otec Krúta potom rozhoduje, že Jirí musí vrátit nejenom jedny, ale oboje klíče, protože oboje klíče jsou majetkem Krútovým a Jirí je dostal pouze propůjčený. Ale Jirí nechce klíče odevzdat a boj rodiny o její spravedlivý nárok je ztížen tím, že Jirího navštívila jeho někdejší známá ze studii, Věra. Krútovi se rozhodují vést rozhodný úder, až návštěva odejde. Mezitím Věra navrhuje Jirímu, že by mohli zajet na venkov pro nějaké potraviny, jichž je ve válce velký nedostatek. Odchází napřed připravit auto. Jirí chce, aby Alena šla s ním, přemlouvá ji, ale Alena odmítá, protože chce balet trénovat alespoň doma. Jirí zuří, chce ji odvléci násilím, ale tu zasahují rodiče, zejména Aleniná matka, která se opře tělem o dveře a Alenu s Jirím nepouští. Jirí je zlomen. Prohrává svůj boj: musí jít pro vajíčka sám. A když ho u dveří zastaví Krúta a znovu žádá klíče, Jirí kapituluje už docela a klíče mu odevzdává.

Oba příběhy, jak vidět, mají docela různý ráz. Zatímco první příběh, ten, co vyprávěli recenzenti, připomíná příběhy běžných okupačních dramát, druhý příběh, jak jsem ho teď vyprávěl sám, připomene možná vzdáleně dramaturgii ionescovského antidramatu či pseudodramatu.

Nicméně Majitelé klíčů nejsou ani běžným okupačním dramatem ani dramatem ionescovského typu. Během těch sto minut, co asi hra trvá,*) *probíhají totiž zároven oba děje*, obě tato tak protichůdná dramata; zapadají do sebe jako dvě ozubená kolečka – anebo lépe: jako dva hlasy v dvojhlase fúze, dva hlasy, z nichž každý má svou melodickou samostatnost, ale zároveň tvoří s druhým hlasem celek;

*) Kompozičně vzato je hra velká aktovka. Těch sto minut se žene bez přeryvu. Proto ve hře není možná přestávka. Pokud se v některých divadlech pokusili přestávku přece jen udělat (třeba před nástupem druhé vize), došlo k neustojnosti: první polovina hry nemá totiž naprosto onu relativní soběstačnost, již mívají části her koncipovaných do několika aktů. Vzniká pak nepřijemný pocit přeryvu, jako když jsme kdysi obracovali uprostřed jediné hudební věty strou krátkohrající gramofonovou desku.

jednotlivá myšlenková temata jsou postupně přebírána a zpracovávána oběma hlasy, tj. oběma ději; to znamená, že všechna myšlenková temata (téma posílání, téma soudu atd. atd.) jsou ve hře vždycky ožřejmována ze dvou stran, v rovině velikosti i v rovině malosti, ve své pravosti i ve své absurdnosti. (Např. celá hra je vlastně soud, který vedou proti Jirímu soudruzi za jeho únik do zátveří – ale celá hra je zároveň soud, který vedou proti Jirímu Krútovi kvůli svazku klíčů. Atd. atd.)

Oba příběhy, jež tvoří obsah Majitelů klíčů, se vzájemně osvětlují a uvádějí na pravou míru.

Drama (pseudodrama) hádky o klíče ukazuje, že heroický okupační příběh Věřina útěku, jakkoli svědčí jistě pravdivě o skutečné velikosti českých lidí za války, nesmí být pausalizován na celkový obraz české okupace, že vedle českého heroismu existovala tehdy i česká loyálnost, apolitická loyálnost, opatrnost a že ta malost existovala nejen jako malost vyjekaná, vyděšená, zaskočená, ale i klidná, pyšná a nevyrušitelně zavinitá do své ulity.

Příběh hádky o klíče ukazuje, jak se veškeré velké pojmy, zásady a pravdy, jež jsme si zvykli přisuzovat velkým životům a jejichž používání a hlásání nám dává pocit, že jsme dědicové těchto životů, změně okamžitě ve svůj protiklad a dostanou obłudný a absurdní ráz, jakmile se octnou v magnetickém poli lidské malichernosti.

Naopak okupační příběh, který projde nespáten příběhem hádky o klíče, je s to teprve dát tomuto absurdnímu „pseudodramatu“ pravé společenské proporce. Teprve na pozadí heroického příběhu Věřina útěku je možno spatřit Krútovy a jejich drama v patřičně groteskním světle.

Samí o sobě nejsou Krútovi ani žádné karikatury ani žádní darebáci. Když si odmyslíme usvědčující kontext okupačního příběhu – ruku na srdce: takhle hovoří a jedná hodné lidi, kteří se považují za vzorné občany a doveudou nás taky pěkně ve jménu své vzornosti proháňet.

Divil jsem se, když někteří recenzenti docela jednoduše a samozřejmě pochopili rodinu Krútových jako výlupky toho

nejhoršího, když se přitom typická krúťovská sofismata ne-
liši příliš od sofismat, jichž často používají recenzenti sami,
jichž používají jejich kolegové v novinách, a jichž vůbec pou-
žívá kdekdó, kdo rád soudí a poučuje jiné, jako rádi sou-
dí a poučují jiné všichni Krúťovi.

Nevytvářel jsem Krúťovy jako souhrn chyb a nectnosti.
Ne, Krúťovi jsou ctnostmi. Jsou to ideologové svých ctnos-
tí. Jsou to ctnosti na pochodu. Ctnosti militantní a zuřivé.
Tyhle postavy by mohly sehrát v leccjaké současné hře to-
li kladného hrdiny. Co jim chybí? Krúta je optimista, má
smysl pro řád a kázeň, má smysl pro kolektiv a nenávidí
individualismus.

Krúťová je matka s velkým M a má docela moderní ná-
zory na ženskou emancipaci. A Alena je nejen krásná a
svůdná, ale i dětsky milá a má velice ráda svou práci, ktc-
rou považuje za své poslání, protože je přesvědčena, že člo-
věk nemůže žít jako zvířátko.

Měl jsem radost, když publikum – zejména na pražském
představení – pochopilo velmi jasně aktuální smysl těchto
postav, s nimiž se tak často setkáváme i v našem současném
životě, těchto majitelů pravd, majitelů zásad, majitelů mo-
rálky, majitelů práv na posuzování jiných, na psaní posudků,
na poučování, na mistrování, na napominání, těchto majite-
lů, kteří přitom nikdy nevědí, oč jde, kteří mají zakrytý ob-
zor svou elefantizující ctností a hluboce přesvědčení o svém
poslání vedou svůj ničotný boj.*)

V některých recenzích mi výtčali, že jsem byl příliš kru-
tý k Aleně. Dá se prý jakž takž snést, když zahynou ti dva
staří, ale takové pěkné, a vlastně nevinné děvče – to by prý
stálo za záchranu. Kdosi dokonce napsal, že hra je „antihu-
manistická“, když jsem tu tak lehkomyšlně naložil s Ale-
niným životem, aniž jsem jí dal poznat skutečnou situaci
(tj. aniž jí Jiří pověděl o vraždě domovníka) a aniž jsem

*) Blanka Walešská, Miloš Nedbal, Marie Tomášová (ostatně
i František Filipovský v roli domovníka) znamenitě vycítili, že tady
není co karikovat či přehánět, že nejobtudnější na Krúťových je je-
jich *opravednost*, jejich *přesvědčení*, hluboký vnitřní *prožitěk* vlastní
omezenosti.

tedy vyzkoušel, jak se Alena tváří v tvář pravdě zachová a
zaslouží-li si žít či ne.*)

Někteří lidé by byli patrně s to pohnat Shakespeara před
soudu, že nechal umřít nevinnou Ofélii.

Anebo se domnívají, že smrt či život udílí autor na kon-
ci hry *podle zásluh* jako učitel známky na konci školního
roku.

Ovšem bylo by možno děj i okolnosti příběhu rozvinout
jinak, než jsou rozvinuty, totiž tak, aby Krúťovi nezůstali
nevědomí, *poznali* skutečnou situaci a mohl být pak prak-
tický a nezvratně *provděn* jejich charakter.

Jenomže ve chvíli, kdy by Krúťovi poznali skutečnou si-
tuaci a byli nuceni stát se buď otevřenými kolaboranty
hodnými trestu, anebo (což je málo pravděpodobné), hrdi-
ny, hra by se rázem podrobila běžnému schématu tzv. oku-
pačních dramát a byla by to rázem docela jiná hra – jak
stavebně, tak myšlenkově.

Kdyby Krúťovi poznali skutečnou situaci, jak vznikla při-
chodem Věry a vraždou domovníka, hra by přestala být kon-
trapunktem dvou samostatných dramát, oba příběhy by sply-
nuly v jeden a z vlastního sporu o klíče by se stalo jen po-
pisné pozadí, jakási charakteristika rodinného prostředí.

Kdyby Krúťovi poznali skutečnou situaci, hra by se stala
běžným příběhem o projevce lidských charakterů za okupa-
ce a přestala by být tím, čím je: mýtem o lidské malosti,
která se dala na pochod a každého, kdo se jí namane do

*) Věcně je ovšem nemožné, aby Jiří řekl Aleně pravdu o vraždě
domovníka.

Z horečné rozmluvy Jiřího a Věry jasně vyplývá, že převést přes
hranice všechny je nemožné. Ze maximálně je možné zachránit Ji-
řího a Alenu. Ale což je možno Aleně všechno říci? Krúťová usta-
vitně slídí za dveřmi a každou chvíli naslouchá, co ti dva mladí dě-
lají. A jak známe Alenu a její poměr k rodičům, okamžitě by jim
všechno vykiřčila. A způsobit, že se rodiče dovědí, oč jde, znamená
zahodit vše. V sázce je pak nejen život Jiřího, ale i život Věry a celé
ilegální organizace, protože Alena zná některá fakta (auto od pekár-
nů), jež by mohla vést velice rychle k vypátrání a zničení ilegální
sítě. A konečně je třeba jednat velice rychle („Máš jenom tři minuty
čas!“) a vyhnout se dlouhým a panickým rozhovorům a přesvědčová-
ním, jež by nutně musely vzniknout ze zprávy o vraždě. Má tedy
Jiří jedinou možnost: vylákat Alenu zámlčkami.

cesty, se snaží uchvátit a uvláčet ve svém strašném boji o nic – a zároveň mýtem o nutné zkáze těchto vojáků marnosti, kteří – žijíce v sebeklamu, „vidíce pouze do blízka“ – zmirávají nakonec vždycky *nevědouce proč, zaslápnuti botou, o niž ani nevědí, na čí noze byla obuta.*

Nemá-li tento mýtus ztratit svůj smysl, má-li zůstat sám sebou, musí ovšem zůstat sama sebou i hra a její situace a Krůtovi *nemohou* poznat, oč jde (tak jako Krůtovi kolem nás opravdu a až do konce nevědí nikdy, oč jde). Nemá-li hra ztratit svůj smysl, musí věst Krůtovi až do konce svůj boj o nic, a musí ho dokonce vyhrát, nevědouce, že ho vyhrávají na podlaze, jež je podminována.

A jestli se nakonec ocitají před popravčí zdi, není to proto, že jsou odporní, zlí atd., není to proto, že je autor nenávidí (i když je zajiště v lásce nemá), není to proto, že by je autor chtěl trestat – ale ocitají se tam proto, že jejich obraz světa je hluboce falešný, neadekvátní, mystifikovaný (i když je Krůta přesvědčen, že právě on je „reálný člověk“, jenž vidí „věci takové, jaké jsou“), ocitají se tam, aniž vědí, že se tam ocitají, *ocitají se tam proto, že je to zákonitě.*

Je-li Alena někomu sympatická, jak se k tomu jedna recenzentka přiznala, tím lépe; tím drastičtější a výraznější vyzní smysl příběhu. Egocentrismus uzavřel Alenku do malinkého světa plného zrcadel. Proč bychom jí měli proto ubližovat? Proč bychom jí chtěli proto zabít? Jenomže v mezích situací dívka zaskládá do zrcadel nemůže se už z těch zrcadel vymotat, zůstane tam a zemře v nich.

Je vám jí líto?

Myslíte, že mně ne?

Autor neposílá své postavy na smrt ze zloby, krutosti či nenávisti, ale proto, že jejich smrti vyslovuje určité zákonitosti života. Autor může plakat nad svou postavou, ale bylo by naivní antropomorfizovat životní zákony a domnívat se, že i ony mají schopnosti pláče nebo slitování.

Mezi dramatem hádky o klíče a dramatem Věřina útěku je mnoho rozdílů. Např. ten, že ve sporu o klíče se vše říká naplno, všichni Krůtovi mají příležitost velmi důkladně a nezastřížené vykládat svá stanoviska.

Naopak v příběhu Věřina útěku je vše utajené. Jiří a Věra musí svá stanoviska, myšlenky, záměry maskovat a zamlčovat. Ještě víc než Jiří Věra. Ta je dvojnásob maskovaná. Před rodinou zamlčuje své ilegální poslání, před Jiřím svou lásku.

Je proto docela zákonité, vyplývá to ze situace, že Krůtovi jsou verbálně mnohem *aktivnější* ve svém *nicotném* příběhu, kdežto Jiří a Věra verbálně mnohem *pasivnější* ve svém *významném* příběhu.*

Během hry se musí Jiří čtyřikrát rychle rozhodnout. Věřina rozhodování promítne se vždy do jakéhosi snového vidění, snového příběhu, který jsem z nedostatku lepšího názvu pojmenoval *vize*. Oč méně příležitosti k plnému sebevyjádření dává Jiřimu a Věře reálná situace, o to víc musí oba i jejich svět ožít právě ve vizích.

Co jsou a co nejsou vize:

Vize nemají charakter tzv. vraccěk, retrospektiv. Vše, co se v nich odehrává, děje se *ted*, děje se v přítomnosti. (I když např. první vize má částečnou *funkci* jakési retrospektivy, vše je tu zpřítomněno, svatba tu není *minulá* svatba, ale je to ta svatba, kterou chce mít Alena každý den, stále, teď ...).

Vize nemají také charakter neurovaného syrového proudu vědomí, kde horečně tékají – jak to bývá v tzv. vnitřním monologu – myšlenky a představy, aby odkryly nějaké tajné *psychologické* hlubiny hlavní postavy. Vize jsou básnickým odrazem konkrétního uzlového bodu dramatu a vše se v nich k tomuto bodu přísně váže, aby dilema, v němž Jiří právě stojí, co nejšetrněji *etiicky* analyzovaly.

Subjektem vizí je ovšem Jiří. To však neznamená, že postavy, které ve vizích vystupují, jsou jen stíny Jiřího vědomí. Ve vizích není celkem využito kontrastu mezi tím, jaká postava ve skutečnosti je a jak jí subjekt vizí *vidí*. Postavy

*) Aby tato významuplná zdřenitost nezaničila vedle halasně agresivní Krůtu – to je ovšem inscenační oříšek. Záměrně se snažila právě tehle oříšek rozlousknout inscenace Jana Fíšera u brněnských bratří Mrštíků. Nejenom tím, že Jiří i Věra byli tu podání velmi výrazně (i ve svém mičení, které ostatně není tak nedramatický prvek, jak se na první pohled zdá), ale i půdorysem scény: pokoje nebyly vedle sebe, ale za sebou: pokoj mladých manželů vpředu, pokoj rodičů vzadu.

nejdou nijak Jiřího pohledem *zkresleny*, nejsou to postavy „jak si je přetváří Jiří“, ba naopak, dalo by se říci, že ve vizích existují všichni *skutečnější* než ve skutečnosti, tj. že právě ve vizích se odhaluje jejich podstata.*)

Vize jsou obrazem procesu, během něhož si Jiří *uvědomuje pravý stav věcí. Vize jsou uvědomování. Vize, to je pravda, která se Jirím v tom kterém uzlu dramatického vývoje zjevuje, která ho přepadá, která ho zaskakuje: Svátba se mu náhle zjeví jako soud. Půda, kterou se domníval mít pod nohama, zjeví se mu náhle nad hlavou jako absurdní půda s nahou Alenou. Alena mu stále mizí a jako jediná žena, jež ho čeká a miluje, se mu zjevuje Věra. Jiří se do posled- ní chvíle domnívá, že jeho *svědomí* mu nedovoluje odejít, ale náhle se mu vyjevuje, že to není svědomí, ale právě naopak jeho *nepřítel*, kdo ho povolává na prázdnou židli k rodinnému stolu před popravíště.*

Jiří je racionalista. Skeptik. Člověk, který každou věc váží, o každé pochybuje. Proto jsou jeho vize zuřivým zápasem o pravdu. Jiří klade svému konečnému rozhodnutí do cesty překážky nejkruťších argumentů. Jiří musí proto ve vizích *žít*, dravě a dramaticky, stejně jako musí ve vizích *žít* i ostatní figury, ne jako loutky, ne jako zjevení, ale jako živé, své- bytné charaktery.**)

Mnozí inscenátoři inklinovali k tomu pochopit vize jako symbolickou záležitost. Musel jsem proti tomu protestovat.

*) Proto je např. nesprávně, zpívá-li ve třetí vizi Alenka svůj slágr tragicky. Ano, to by byla Alenka, jak ji vidí a chápe v této situaci Jiří. Ale Alenka musí vystupovat i ve vizích v logice svého charakteru, ona svou situaci nezná, a proto zpívá slágr *neobdávíc* o jeho hrůzném významu.

Stejně je nesprávné, když za Věru upoutanou u sloupu mluví Ale- nin hlas. Tím se sice ilustruje, jak to Jiří slyšel, podtrhuje se tím subjektivnost vize, ale ve vedení postav vzniká opět alogičnost. Co- pak by mohla tahle Věřina slova, v nichž je definováno Věřino po- jetí lásky, říkat Alena?

**) V některých inscenacích, kde byla zbytečně akcentována *stoa- zost*, neskutecnosti vizi, se stalo, že Jiří jednal i mluvil jaksi námě- sítně, jako někdo, kdo je pasivní, komu se to všechno jen zdá. To mělo ovšem okamžitě za následek, že celá jeho postava (jejíž jistá vnější zdrženlivost je nutná) zpašivněla i *zewuřit*, což pak muselo na- rušit smysl celé hry.

V Majitelích klíčů o žádnou symboliku nejde, tím méně v je- jich vizích.

Abych se vyjádřil jasně: každá skutečnost, slovo, fakt v uměleckém díle má vždy kromě svého bezprostředního vý- znamu svůj druhý, dalekosáhlejší, obecnější význam. Tak např. višňový sad v Čechovově slavné hře je sice skutečný višňový sad, ale znamená přitom tak trochu vlastně celé Rusko. V Majitelích klíčů se rodina hádá o svazek klíčů, ale když se to tak vezme, tak ty „klíče jsou vic než klíče“, to jest znamenají tu kromě sebe sama i onu Přítomnost s velkým pé, o niž se vede odvěky boj kdesi v hlubokém podpalubí lidských dějin.

Tato schopnost druhého významu, to ještě není symbolis- mus, to je obecná vlastnost umění, i když v různých umě- leckých dílech různě využívána.

Symbolismus a symbolistní postupy v pravém slova smyslu vznikají tam, kde onen první, bezprostřední význam, (ti- sad nebo klíče) je potlačen ve prospěch druhého významu, kde slovo, představa, fakt jsou degradovány na pouhý znak, zástupku, symbol něčeho jiného. Vzniká tak jakási *posun- čina*, jakási *znakomluva*, kde žlutá barva není barva, ale *žárliivost a lilie není květina*, ale symbol čistoty. Tato sym- bolistní technika (z níž přísnou esteticko filosofickou dok- trínu udělali zejména ruští symbolisté, ostatně příznačně poznamenání náboženstvím a jakýmsi novoplatónským idea- lismem) je mi z duše cizí, stejně jako je cizí všemu moder- nímu umění, jež nastoupilo po symbolismu a *proti sym- bolismu*.

Fantastika moderního umění je protisymbolická a kon- krétní. (Tak jako je, dejme tomu, fantastický, ale nesymbo- lický a docela reálně konkrétní každý lidský sen – míním sen, co se v noci spí.)

A v tomto smyslu je také myšlenka fantastika vizi.

Je proto nesprávné vidět v postavách vizi, jak k tomu lecko inklinoval, personifikace různých stránek Jiřího cha- rakteru: gestapák, toť Jiřího strach, Alena, toť Jiřího slabost, Toník, toť Jiřího svědomí apod. Při takovém výkladu, při- pomínajícím dramaturgii středověkých moralit, může se pak

lehee stát, že se z postav setřou jejich konkrétní, reálné rysy a promění se v loutky-symboly, v platonské „stiny idejí“.*) Je tedy důležité, aby byly vize pochopeny ve své samostatnosti a prostotě,**) jako ostatně vůbec celá hra, jejíž veškeré formální složitosti, říkám to na svou čest a svědomí, nevznikly než z dobré vůle vyjádřit přesně, ekonomicky a úplně obsah a smysl hry.

MILAN KUNDERA

*) Tak např. v jedné jinak jinak talentované inscenaci chtěli odgestapáka, jehož uniformu jim připadala příliš banální vzhledem k filosofujícímu textu této postavy, a oblékli ho tedy do jakéhosi černého fraku a nechali preludovat na klavír. Ztratili-li však gestapák gestapáctví, ztratili svou konkrétnost, ztratili to reálné, čím byl zakorven do Jiřího osudu a Jiřího paměti a stal se z něho kuriózní, záhadný, utržený, filosofující symbol.

Nebo jiný příklad: když Toník uvídí, jak Jiří svírá v ruce klíče, *nepadne ho vtip* a řekne: „Stal se z tebe majitel klíčů“. Vtip má ovšem svůj dalekosáhlý druhý smysl. Ale když Jiří v ruce klíče ne svírá a Toník žádné klíče nevidí a přesto řekne: „Stal se z tebe majitel klíčů“, není to už vtip, ale jen jakési slavnostní symbolické prohlášení, které se stane svou umělou symboličností okamžitě nepřijemné. Atd.

**) V Pražské Krejčově inscenaci mají vize naprostou přirozenost. Všechny banální prostředky na výrobu snovosti byly dány do stáruho železa a scéna byla zalita světlem; místo nepatřičné tajemnosti a mlhavosti nabýly tak vize patřičné jasnosti, zřetelnosti a – smím-li použít toho podivného slova – vzněšenosti.

UNIVERSITÄT
LEIPZIG